

การวิเคราะห์ความเหมาะสมของขอบเขตจังหวัดมุกดาหาร

จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดที่เกิดจากการแยกท้องที่ 4 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ทางตอนใต้ของจังหวัดนครพนมเดิมคือ อำเภอมุกดาหาร อำเภอค้ำชะอี อำเภอนิคมคำสร้อย อำเภอดอนตาล กิ่งอำเภอหว้านใหญ่ และกิ่งอำเภอดงหลวง ซึ่งมีพื้นที่รวมกันประมาณ 4,309.65 ตารางกิโลเมตร ออกจากจังหวัดนครพนมรวมตั้งเป็นจังหวัดขึ้นใหม่ โดยให้อำเภอมุกดาหารเป็นที่ตั้งของตัวจังหวัด หรือศูนย์กลางการบริหารการปกครองของจังหวัด การจัดตั้งจังหวัดขึ้นครั้งนี้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดมุกดาหาร พ.ศ.2525 ได้ระบุเหตุผลในการจัดตั้งไว้ว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ทางการปกครอง การรักษาความมั่นคง และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในท้องที่ ในการที่จะติดต่อรับบริการจากตัวจังหวัด ดังนั้นจึงถือว่าท้องที่อำเภอและกิ่งอำเภอต่าง ๆ ที่รวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหารดังกล่าวอย่างต้นมีความเหมาะสมที่จะขึ้นอยู่กับตัวจังหวัดมุกดาหารหรืออยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดมุกดาหารแล้วทั้งในด้านประโยชน์ทางการปกครอง และประโยชน์ของประชาชนในท้องที่ นอกจากนี้ผลจากการศึกษาที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าอำเภอ และกิ่งอำเภอต่าง ๆ ในขอบเขตจังหวัดมุกดาหารปัจจุบันมีความเหมาะสมที่จะรวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหาร เนื่องจากท้องที่ดังกล่าวเป็นท้องที่ที่เคยอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอมุกดาหารเดิมเกือบทั้งสิ้น ยกเว้นเพียงกิ่งอำเภอดงหลวงเท่านั้น แต่ละท้องที่ระดับความเป็นเมืองและระดับความสำคัญของพื้นที่ต่ำกว่าตัวจังหวัดมุกดาหาร อยู่ในฐานะที่ต้องพึ่งพาเมืองมุกดาหารซึ่งเป็นศูนย์กลางระดับสูง การเดินทางติดต่อระหว่างอำเภอและกิ่งอำเภอต่าง ๆ กับตัวจังหวัดมุกดาหารสามารถทำได้โดยสะดวกเนื่องจากอยู่ห่างจากตัวจังหวัดไม่มากนัก กล่าวคือ กิ่งอำเภอ ซึ่งอยู่ไกลจากตัวจังหวัดมากที่สุดอยู่ห่างจากตัวจังหวัดเพียง 55 กิโลเมตรเท่านั้น

แต่ในการพิจารณาจัดตั้งจังหวัดมุกดาหารดังกล่าว เป็นการพิจารณาเฉพาะท้องที่หรือเขตการปกครองของจังหวัดนครพนมเดิมเพียงจังหวัดเดียว เท่านั้นว่าเป็นจังหวัดที่มีท้องที่ติดชายแดน มีอาณาเขตกว้างขวาง และมีพลเมืองมาก โดยมิได้พิจารณาว่าจะยังมีท้องที่ใดของจังหวัดที่มีพื้นที่ต่อเนื่องอีกบ้างหรือไม่ที่จะได้รับประโยชน์ หรือมีความเหมาะสมที่จะรวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหารมากกว่าที่จะอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดเดิม

การศึกษาความเหมาะสมของขอบเขตจังหวัดมุกดาหารในวิทยานิพนธ์นี้ จึงจะทำการศึกษาว่ายังจะมีพื้นที่ระดับอำเภอ หรือกิ่งอำเภอในเขตการปกครองของจังหวัดที่มีพื้นที่ต่อเนื่องกับจังหวัดมุกดาหารอีกบ้างหรือไม่ที่มีความเหมาะสมจะรวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหาร

การพิจารณาความเหมาะสมว่าพื้นที่ใดสมควรที่จะรวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหารจะพิจารณาเป็น 2 ระดับ

ระดับที่ 1 เป็นการพิจารณาถึงความเหมาะสมเบื้องต้นว่ามีท้องที่ใดของจังหวัดที่มีพื้นที่ต่อเนื่องที่มีแนวโน้มว่าน่าจะรวมอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดมุกดาหารอันเป็นการกำหนดพื้นที่ศึกษา (Study Area) เพื่อนำพื้นที่นั้นมาศึกษาในรายละเอียดต่อไปในระดับที่ 2 ทั้งนี้เพราะพื้นที่ในอนุภาคมีลักษณะกว้างขวาง เป็นข้อจำกัดในการศึกษา

ระดับที่ 2 เป็นการศึกษาพื้นที่ศึกษา (Study Area) ที่ได้จากการศึกษาในระดับที่ 1

6.1 การพิจารณาความเหมาะสมระดับที่ 1 การพิจารณาในระดับนี้จะพิจารณาความเหมาะสมว่าอำเภอ กิ่งอำเภอใดในเขตจังหวัดนครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด ยโสธร และอุบลราชธานี มีแนวโน้มที่น่าจะรวมอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดมุกดาหาร โดยจะพิจารณาความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การพึ่งพาตามลำดับความสำคัญของพื้นที่ระหว่างชุมชนเมืองที่อยู่ในเขตอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดมุกดาหารและจังหวัดที่มีพื้นที่ต่อเนื่อง

2. เขตอิทธิพลของเมืองมุกดาหาร
3. ระยะห่างจากตัวจังหวัดมุกดาหาร
4. อุปสรรคจากภูมิประเทศ
5. รูปร่าง (Compact Form)

6.1.1 พิจารณาการพึ่งพาตามลำดับความสำคัญของพื้นที่ระหว่างชุมชนเมืองที่อยู่ในเขตอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดมุกดาหารและจังหวัดที่มีพื้นที่ต่อเนื่อง โดยศึกษาว่า ชุมชนเมืองใดอยู่ในลักษณะที่จะต้องพึ่งพาชุมชนเมืองมุกดาหารบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการให้บริการแก่พื้นที่รอบนอกและชุมชนเมือง หรือศูนย์กลางขนาดเล็กจะพึ่งพาศูนย์กลางขนาดใหญ่เป็นลำดับขึ้นไป ทั้งนี้เพราะศูนย์กลางขนาดใหญ่จะมีสินค้าและบริการมากกว่าศูนย์กลางระดับรอง ๆ ลงมา¹ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเมืองในลักษณะที่เมืองเล็กจะ

¹ สัตร์ชัย พงศ์ประยูร, ภูมิศาสตร์เมือง, หน้า 40.

พึ่งพาเมืองใหญ่นี้ได้ เชื่อมโยงชุมชนในภูมิภาคเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบโดยมีโครงข่ายการคมนาคมเป็นตัวเชื่อมโยง การเดินทางติดต่อระหว่างชุมชนระดับรองกับชุมชนขนาดใหญ่จะมีอยู่เสมอ ดังนั้นถ้ารัฐจะกำหนดเขตการปกครองชั้นใหม่ก็ควรจะได้คำนึงถึงความสัมพันธ์และการเดินทางติดต่อระหว่างชุมชนดังกล่าวด้วย เพราะเมื่อประชาชนเข้าไปอยู่ในเขตการปกครองใหม่แล้วก็มีความจำเป็นที่จะต้องไปติดต่อกับทางราชการที่ตัวจังหวัดใหม่ด้วย หากระบบการเดินทางสอดคล้องกันแล้ว ก็จะทำให้สะดวกแก่ประชาชน นอกจากนี้เมื่อชุมชนในภูมิภาคมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานก็จะก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างประชาชนของชุมชนเหล่านั้น และเมื่อชุมชนต่าง ๆ มีความผูกพันกันอยู่แล้วย่อมจะมีความร่วมมือร่วมใจ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันง่ายขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการปกครอง และพัฒนาพื้นที่ในเขตการปกครองนั้นด้วย

สำหรับในพื้นที่ 7 จังหวัด 75 อำเภอ 13 กิ่งอำเภอ ของจังหวัดมุกดาหารและพื้นที่ต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาระดับความสำคัญของเมืองต่าง ๆ (ในบทที่ 5) แล้วปรากฏว่ามีเมืองที่อยู่ในระดับสูงกว่าเมืองมุกดาหารจำนวน 7 เมืองคือ เทศบาลเมืองนครพนม เทศบาลเมืองสกลนคร เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เทศบาลเมืองยโสธร และเทศบาลตำบลวารินชำราบ และมีเมืองอยู่ในระดับเดียวกับเมืองมุกดาหารจำนวน 3 เมืองคือ เทศบาลตำบลพิบูลย์มังสาหาร สุขาภิบาลเมืองเดช และสุขาภิบาลบึง ซึ่งเมื่อพิจาระดับของเมืองเหล่านี้ไปพิจารณาประกอบกับระดับของอำเภอแล้ว ปรากฏว่า มีความสอดคล้องกันกล่าวคือ อำเภออันเป็นที่ตั้งของเมืองดังกล่าวคือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอเมืองนครพนม อำเภอเมืองสกลนคร อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมืองยโสธร อำเภอเมืองวารินชำราบ อำเภอพิบูลย์มังสาหาร อำเภอเดชอุดม และอำเภออำนาจเจริญ จัดเป็นอำเภอชั้น 1 เช่นเดียวกับอำเภอเมืองมุกดาหาร

สิ่งนี้อาจกล่าวได้ว่า เมืองในเขตอำเภอต่าง ๆ ดังกล่าวมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาสินค้าและบริการจากเมืองมุกดาหารน้อยมากหรืออาจไม่จำเป็นจะต้องพึ่งพาเมืองมุกดาหารเลย เพราะมีระดับความเป็นเมืองที่สูงกว่าหรือระดับเดียวกัน เมืองดังกล่าวควรจะไปพึ่งพาเมืองที่มีระดับสูงกว่าเมืองมุกดาหารมากกว่า ดังนั้นจึงตัดเมืองเหล่านี้ออกไปจากการศึกษา

6.1.2 พิจารณาจากเขตอิทธิพลของเมืองมุกดาหาร

ชุมชนศูนย์กลางหรือเมืองต่าง ๆ ในภูมิภาคจะมีเขตอิทธิพล (Sphere of Influence) หรือเขตบริการ (Service Area) กระจายครอบคลุมพื้นที่ห่างไกลเพียงใด นั้นขึ้นอยู่กับขนาดของเมือง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการกำหนดขนาดของเมืองจะถือเอาจำนวนประชากรของเมืองเป็นตัวกำหนดขนาดของเมือง¹ เมืองที่มีขนาดใหญ่หรือประชากรมากจะมีเขตอิทธิพลกว้างขวางกว่าเมืองขนาดเล็ก ประชากรที่อยู่ในบริเวณที่เป็นเขตอิทธิพลของแต่ละเมืองก็จะมี การเดินทางติดต่อกับเมืองนั้นอยู่เสมอเพื่อซื้อหาสินค้า บริการต่าง ๆ ตลอดจนจำหน่ายผลผลิตทางเกษตร การติดต่อกันดังกล่าวจะก่อให้เกิดความผูกพันกันทั้งทาง เศรษฐกิจตลอดจนสังคมและวัฒนธรรมไปในตัวด้วย

ดังนั้นการศึกษาว่า พื้นที่ใดมีความเหมาะสมหรือมีแนวโน้มที่น่าจะอยู่ในเขต การปกครองของจังหวัดมุกดาหารจึงควรพิจารณาถึง เขตอิทธิพลของเมืองมุกดาหารที่มีต่อพื้นที่ รอบนอกด้วย ซึ่งการศึกษาในด้านนี้จะเป็นการศึกษา เขตอิทธิพลตามแนวการศึกษาของ Reilly นักเศรษฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเทกซัส ซึ่งตัดแปลงทฤษฎีเกี่ยวกับแรงดึงดูดทางฟิสิกส์ของ นิวตันมาใช้ในการหาเขตอิทธิพลของเมือง 2 เมือง โดยหาจุดแบ่ง (Breaking Point) ตามเส้นทางคมนาคมของเมืองทั้ง 2 โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{เขตการค้าของเมือง A และเมือง B} = \frac{\text{ระยะทางระหว่างเมือง A และเมือง B}}{1 + \sqrt{\frac{\text{ประชากรเมือง B}}{\text{ประชากรเมือง A}}}}$$

จากการคำนวณโดยใช้ประชากรเมืองปี 2525 และระยะทางตามถนนจาก เมืองมุกดาหารถึงเมืองต่าง ๆ ที่เป็นตัวจังหวัด แทนค่าสูตรดังกล่าว ปรากฏว่า สามารถหา เขตอิทธิพลของเมืองมุกดาหาร ณ จุดแบ่งตามแนวถนนที่ติดต่อกับเมืองอันเป็นที่ตั้งของตัวจังหวัด ในเขตอนุภาคใต้ดังนี้ (ดูภาคผนวก ข.)

¹ สัมชาย เตชะพรหมพันธุ์, ภูมิศาสตร์เมือง (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2522), หน้า 17 - 18.

1. เขตอิทธิพลของเมืองมุกดาหารตามแนวทางถนนสาย มุกดาหาร-ธาตุพนม-นครพนม มีระยะห่างจากตัวเมืองมุกดาหาร 47.1 กิโลเมตร (บริเวณท้องที่อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม)
2. เขตอิทธิพลของเมืองมุกดาหารตามแนวถนนสายมุกดาหาร-บ้านดง-นาแก-สกลนคร มีระยะห่างจากตัวเมืองมุกดาหาร 56.5 กิโลเมตร (บริเวณท้องที่อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม)
3. เขตอิทธิพลของเมืองมุกดาหารตามแนวถนนสาย มุกดาหาร-กุฉินารายณ์-ส้มเต็ล-กาฬสินธุ์ มีระยะห่างจากตัวเมืองมุกดาหาร 79 กิโลเมตร (บริเวณท้องที่ อำเภอ กุฉินารายณ์)
4. เขตอิทธิพลของเมืองมุกดาหารไปตามแนวถนนสาย มุกดาหาร-กุฉินารายณ์-โพนทอง-ร้อยเอ็ด มีระยะห่างจากตัวเมืองมุกดาหาร 71.4 กิโลเมตร (บริเวณท้องที่อำเภอ กุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์)
5. เขตอิทธิพลของเมืองมุกดาหารตามแนวถนนสายมุกดาหาร-เลิงนกทา-กุดชุม-ยโสธร มีระยะห่างจากตัวเมืองมุกดาหาร 60.6 กิโลเมตร (บริเวณท้องที่อำเภอเลิงนกทา)
6. เขตอิทธิพลของเมืองมุกดาหาร ตามแนวถนนสายมุกดาหาร-เลิงนกทา-เสนางคณิศม-อำนาจเจริญ-อุบลราชธานี มีระยะห่างจากตัวเมืองมุกดาหาร 52.7 กิโลเมตร (บริเวณท้องที่ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร)
7. เขตอิทธิพลของเมืองมุกดาหารตามแนวถนนสาย มุกดาหาร-ดอนตาล-ขามมาง-บ้านหนองผือ-อำนาจเจริญ-อุบลราชธานี มีระยะห่างจากเมืองมุกดาหาร 64 กิโลเมตร
8. เขตอิทธิพลของเมืองมุกดาหารตามแนวถนนสาย มุกดาหาร-ดอนตาล-ขามมาง-ตระการพืชผล-อุบลราชธานี มีระยะห่างจากเมืองมุกดาหาร 67 กิโลเมตร

จากลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเขตอิทธิพลของจังหวัดมุกดาหารทางด้านเหนือจะครอบคลุมเขตจังหวัดมุกดาหารและเลยออกไปถึงบางส่วนของอำเภอธาตุพนม และอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ทางด้านตะวันออกเขตอิทธิพลของจังหวัดมุกดาหารจะครอบคลุมเขตจังหวัดมุกดาหารและเลยออกไปถึงบางส่วนของอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนทางด้านใต้ครอบคลุมเขตจังหวัดมุกดาหารและเลยออกไปถึงบางส่วนของอำเภอเลิงนกทา

หนองคาย

อุดรธานี

นครพนม

ฉกฉนคร

สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว

56

47.1

ขอนแก่น

71.4

มุกดาหาร

กาฬสินธุ์

79

มหาสารคาม

ร้อยเอ็ด

52

ยโสธร

60.6

64

67

เขมราฐ

สุรินทร์

อุบลราชธานี

ศรีสะเกษ

กัมพูชาประชาธิปไตย

การศึกษาค้นคว้าความเหมาะสมของขอบเขตจังหวัด : กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร :

แผนที่แสดง : เขตอิทธิพลทางการค้า

(เขตอิทธิพลทางการค้า

มาตราส่วน

1:2,000,000

แผนที่ 6.1

จังหวัดยโสธร อำเภอลำภูพาน และอำเภอลำปางศรีศรีนคร จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอทั้ง 6 นี้
จึงเป็นท้องที่ที่อยู่ในเขตอิทธิพลทางการค้าของจังหวัดมุกดาหาร

6.1.3 พิจารณาระยะห่างจากตัวจังหวัดมุกดาหาร

เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าโครงข่ายการคมนาคมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยง
ให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง
กล่าวคือ โครงข่ายการคมนาคมจะก่อให้เกิดการเดินทางไปซื้อหาสินค้าแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่าง
ประชาชน ขณะเดียวกันก็มีการติดต่อสัมพันธ์กันในทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีด้วย ส่วน
ทางด้านการเมืองการปกครองนั้นการคมนาคมขนส่งจะช่วยสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทาง
ด้านการเมือง (Political Unity) ขึ้น¹

สำหรับในด้านการบริหารราชการของจังหวัดนั้น เนื่องจากอำเภอต่าง ๆ
เป็นหน่วยงานตามพื้นที่ของจังหวัดที่ตั้งอยู่ภายใต้การดูแลบังคับบัญชาของจังหวัด จึงมีความจำเป็น
ที่จะต้องมีการเดินทางไปติดต่อราชการที่ตัวจังหวัดอยู่เสมอ ทุกแผนกการที่รับหน่วยงานในระดับ
อำเภอ ในขณะที่เดียวกันจังหวัดในฐานะหน่วยเหนือ ซึ่งมีหน้าที่ตั้งแต่การวางแผนควบคุมการ
ดำเนินงาน ดูแลทุกขั้วของข้าราชการและประชาชนในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ก็จำเป็นต้องเดินทางไป
อำเภอต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว การที่ตัวอำเภออยู่ห่างจากจังหวัดมากจะทำให้การเดิน
ทางล่าช้า ล้มเหลวเสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ขณะเดียวกันประชาชนก็มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไป
ติดต่อราชการและรับบริการต่าง ๆ ที่ตัวจังหวัด เช่น สำนักงานที่ดินจังหวัด พาณิชย์จังหวัด
ศาลจังหวัด อัยการจังหวัด โรงพยาบาล ฯลฯ การที่อำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดอยู่ไกลตัว
จังหวัดก็จะทำให้ประชาชนเกิดความลำบากในการเดินทางประหยัดทั้งเวลา และเงินด้วยเช่น
เดียวกัน

การพิจารณาระยะห่างของอำเภอต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมเบื้องต้นที่จะ
รวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหารนี้ จะใช้ระยะห่างจากจังหวัดถึงอำเภอ โดยเฉลี่ยของ
จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ประกอบกับระยะเวลาในการ
เดินทางตามระยะทางดังกล่าว เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าในการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยนั้น ประชาชนสมควรที่จะได้รับความสะดวกและบริการจากรัฐใกล้เคียงกัน ดังนั้น

¹ Hugh S. Norton, Modern Transportation Economic, p 4.

ประชาชนในภูมิภาคเดียวกันก็ควรจะได้รับความสะดวกจากการเดินทางไปติดต่อกับหน่วยงานของรัฐในระยะทางที่ละเอียดเวลา และค่าใช้จ่ายใกล้เคียงกัน หรือแตกต่างกันไม่มากนัก เฉพาะอย่างยิ่งแล้ว ประชาชนในอนุภาคนี้ออกภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นผู้ที่มีรายได้อยู่ในระดับต่ำ เป็นส่วนใหญ่

ระยะทางจากอำเภอถึงตัวจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉลี่ยห่างกันประมาณ 62 กิโลเมตร ซึ่งจะใช้เวลาเดินทางในความเร็วปกติประมาณ 1 ชั่วโมง เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางประมาณเที่ยวละ 15 บาท ซึ่งปรากฏว่า อำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดที่มีพื้นที่ต่อเนื่องกับจังหวัดมุกดาหารที่อยู่ในลักษณะดังกล่าว มีดังนี้

1. อำเภอขามเฒ่า อยู่ห่างจากจังหวัดมุกดาหาร 48 กิโลเมตร
2. อำเภอเสิงสาง อยู่ห่างจากจังหวัดมุกดาหาร 49 กิโลเมตร
3. อำเภอรัตนวาปี อยู่ห่างจากจังหวัดมุกดาหาร 52 กิโลเมตร
4. อำเภอโนนสูง อยู่ห่างจากจังหวัดมุกดาหาร 66 กิโลเมตร
5. อำเภอเสิงสาง อยู่ห่างจากจังหวัดมุกดาหาร 72 กิโลเมตร

ดังนั้นอำเภอดังกล่าวนี้ จึงถือว่าเป็นอำเภอที่มีความเหมาะสมในด้านระยะห่างจากตัวจังหวัดมุกดาหาร

6.1.4 พิจารณาอุปสรรคจากภูมิประเทศ การกำหนดแนวเขตจังหวัดของไทยในบริเวณที่มีเทือกเขาหรือทิวเขา มักนิยมถือเอาสันปันน้ำบนภูเขา (Water Sheel) และลุ่มภูเขาเป็นเขตจังหวัด เช่นเดียวกันการกำหนดเขตแดนระหว่างประเทศ¹ การที่ใช้สันปันน้ำเป็นแนวแบ่งเขตนั้น เนื่องจากมีความเห็นพ้องกันว่าสันปันน้ำของเทือกเขาหรือทิวเขาเป็นพรมแดนที่แบ่งกลุ่มชนอยู่แล้วโดยธรรมชาติ² ทำให้การติดต่อคมนาคมระหว่างกลุ่มชนทำได้ไม่สะดวก และความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่อยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ ภูเขายังเป็นเครื่องหมายที่เด่นชัดในการที่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะสังเกตเห็นได้ง่าย ซึ่งจะทำให้สะดวกในการติดต่อกับ

¹ พูลพล อาสนจินดา, ภูมิรัฐศาสตร์ประเทศไทย, หน้า 216.

² คณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ, เอกสารชุดภูมิศาสตร์ประเทศไทย เล่ม 1

หน่วยราชการผู้รับผิดชอบและสะดวกต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติงานภายในเขตท้องที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนอีกด้วย

การพิจารณาความเหมาะสมว่าพื้นที่ใดสมควรจะรวมอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดมุกดาหารบ้าง ซึ่งจะพิจารณาถึงแนวเขตแดนธรรมชาติที่มีอยู่ในอนุภาคนี้ด้วย

ในบริเวณพื้นที่จังหวัดมุกดาหารและพื้นที่ต่อเนื่องนี้มีเทือกเขาที่สำคัญตั้งอยู่เทือกหนึ่งคือ เทือกเขาภูพาน ซึ่งประกอบด้วยภูเขาสูงมากมายทอดตัวต่อเนื่องกัน ตามแนวตะวันตกเฉียงเหนือ ตะวันออกเฉียงใต้ มีความสูงโดยเฉลี่ยประมาณ 300 - 500 เมตรจากระดับน้ำทะเล ส่วนที่สูงที่สุดของเทือกเขานี้ปรากฏอยู่ทางตอนเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดกาฬสินธุ์ ภูเขาที่สูงที่สุด ได้แก่ ภูหลบหวาย สูง 695 เมตร รองลงไป ได้แก่ ภูสันป่ายาง สูง 666 เมตร ภูลานช้าง สูง 641 เมตร ภูนางม่อน สูง 617 เมตร เป็นต้น เทือกเขานี้เป็นแนวแบ่งเขตจังหวัดหลายจังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ กับสกลนคร และอุดรธานี ร้อยเอ็ดกับยโสธร และบางส่วนของเทือกเขานี้โอบล้อมเป็นแนวเขตจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดที่มีพื้นที่ต่อเนื่อง กล่าวคือ

ด้านเหนือ กับเขตแดนระหว่างกิ่งอำเภอดงหลวงกับอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม และกิ่งอำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร

ด้านตะวันตก กับเขตแดนระหว่างอำเภอคำชะอีกับอำเภอเขาวง อำเภอภูพานิชย์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กิ่งอำเภอเมยวดี และอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

จากลักษณะภูมิประเทศดังกล่าว จึงสมควรที่จะตัดพื้นที่อำเภอและกิ่งอำเภอของจังหวัดต่าง ๆ ที่มีแนวเทือกเขาภูพานกันเป็นแนวเขตแดนธรรมชาติกับจังหวัดมุกดาหารออกไป ซึ่งจะทำให้เหลือพื้นที่อำเภอของจังหวัดที่มีพื้นที่ต่อเนื่องกับจังหวัดมุกดาหารที่ไม่มีอุปสรรคด้านภูมิประเทศมาขวางกั้นคือ ด้านเหนือของจังหวัดมุกดาหาร ตั้งแต่อำเภอธาตุพนมขึ้นไป และด้านใต้ของจังหวัดมุกดาหาร ตั้งแต่อำเภอเลิงนกทาและอำเภอขานุมานลงมา

6.1.5 พิจารณารูปร่างของจังหวัด (Compact Form)

รูปร่างของจังหวัดนับว่ามีความสำคัญต่อการบริหารการปกครองภายในเขตจังหวัดเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในจังหวัด การควบคุมดูแลตรวจตราการปฏิบัติงานของข้าราชการ การติดต่อราชการระหว่างจังหวัดกับอำเภอ ตลอดจน

การที่ประชาชนจะเข้าไปติดต่อกับตัวจังหวัดทั้งในด้านติดต่อกับหน่วยราชการ การรับบริการทั้งจากรัฐบาลและเอกชน การซื้อขายสินค้า ฯลฯ

รูปร่างของจังหวัดที่กระชับรัด (Compactness) จะมีความได้เปรียบจังหวัดที่มีรูปร่างเรียวยาวและแคบ (Elongated Shape) ทั้งนี้เพราะพื้นที่ต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตจังหวัดจะสามารถติดต่อกับตัวจังหวัดได้สะดวกในระยะทางใกล้เคียงกัน การบริหารงานหรือการติดต่อระหว่างตัวจังหวัดกับพื้นที่รอบนอกหรือในทางกลับกันก็จะทำได้สะดวกรวดเร็วกว่าจังหวัดที่มีรูปร่างเรียวยาวและแคบ ซึ่งระยะทางระหว่างตัวจังหวัดกับอำเภอต่าง ๆ จะมีระยะทางไกลกันมากทำให้การติดต่อทำได้ไม่สะดวก นอกจากนี้หากเป็นพื้นที่ชายแดนด้วยแล้วจะทำให้จังหวัดนั้น ๆ มีแนวชายแดนยาวมากยากแก่การควบคุมดูแล

ดังนั้นในการพิจารณาพื้นที่เพื่อจะศึกษาว่ามีความเหมาะสมที่จะรวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหารบ้างหรือไม่นั้นจะได้พิจารณาพื้นที่ที่เมื่อรวมกับพื้นที่เดิมของจังหวัดมุกดาหารแล้วจะทำให้รูปร่างของจังหวัดอยู่ในลักษณะกระชับรัด (Compact) ตามแนวความคิดทางภูมิรัฐศาสตร์และภูมิศาสตร์การเมืองด้วย

จากรูปร่างพื้นที่ของอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดที่มีพื้นที่ต่อเนื่องกับจังหวัดมุกดาหารที่ได้รับการพิจารณาเป็นเบื้องต้นว่ามีความเหมาะสมทั้ง 4 ด้านที่พิจารณามาแล้ว ปรากฏว่าอำเภอที่เมื่อรวมเข้ากับจังหวัดมุกดาหารแล้วมีรูปร่างที่กระชับรัด (Compact) มีความเหมาะสมต่อการบริหารการปกครอง ก็คือ พื้นที่อำเภอขานุมาน อำเภอเสนางคณิศม จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ดังนั้น อำเภอที่มีลักษณะเหมาะสมเบื้องต้นทุกด้าน หรือมีแนวโน้มที่น่าจะรวมอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดมุกดาหารที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ศึกษา (Study Area) ได้แก่ อำเภอขานุมาน อำเภอเสนางคณิศม จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร (ดูตารางที่ 6.1) ทั้ง 3 อำเภอนี้จะนำไปศึกษาวิเคราะห์ในระดับที่ 2 ต่อไป

อุดรธานี

ขอนแก่น

มหาสารคาม

ฉะเชิงเทรา

ศรีสะเกษ

นครพนม

ฉะเชิงเทรา

กาฬสินธุ์

มุกดาหาร

ร้อยเอ็ด

ยโสธร

อุบลราชธานี

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กัมพูชาประชาธิปไตย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาความเหมาะสมของขอบเขตจังหวัด : กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร.

แผนที่แสดง : พื้นที่ที่มีความเหมาะสมเบื้องต้นที่จะรวมอยู่ในเขต จ. มุกดาหาร

1. อ. ชานุมาน
2. อ. เหนางคนิคม
3. อ. เสิงนกา

มาตราส่วน
1:2,000,000

แผนที่ 6.2

ตารางที่ 6.1 การวิเคราะห์ความเหมาะสมเบื้องต้นของอำเภอที่น่าสนใจรวมอยู่ใน
เขตจังหวัดมุกดาหาร

รายชื่ออำเภอ/กิ่งอำเภอ	การพึ่งพา ระหว่าง พื้นที่	เขตอิทธิพล ของเมือง มุกดาหาร	ระยะห่าง จากตัว จังหวัด มุกดาหาร	อุปสรรค จาก ภูมิประเทศ	รูปร่าง	สรุป ผล
1. อ.เมืองมุกดาหาร						
2. อ.คำชะอี	X	X	X	X	X	
3. อ.ดอนตาล	X	X	X	X	X	
4. อ.นิคมคำสร้อย	X	X	X	X	X	
5. กิ่งอ.ดงหลวง	X	X	X	X	X	
6. กิ่งอ.หว้านใหญ่	X	X	X	X	X	
7. อ.เมืองนครพนม				X		
8. อ.ท่าอุเทน	X			X		
9. อ.ศรีสงคราม	X			X		
10. อ.บ้านแพง	X			X		
11. อ.ปลาปาก	X			X		
12. อ.เรณูนคร	X			X		
13. อ.นาแก	X	X	X			
14. อ.ธาตุพนม	X	X	X	X		
15. อ.นาหว้า	X			X		
16. อ.เมืองสกลนคร						
17. อ.สว่างแดนดิน	X					
18. อ.พรรณานิคม	X					
19. อ.วาริชภูมิ	X					
20. อ.วานรนิวาส	X					
21. อ.พังโคน	X					
22. อ.กุสุมาลย์	X					

ตารางที่ 6.1 การวิเคราะห์ความเหมาะสมเบื้องต้นของอำเภอที่น่าจะรวมอยู่ใน
เขตจังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

รายชื่ออำเภอ/กิ่งอำเภอ	การพียงพาระหว่างพื้นที่	เขตอิทธิพลของเมืองมุกดาหาร	ระยะห่างจากตัวจังหวัดมุกดาหาร	อุปสรรคจากภูมิประเทศ	รูปร่าง	สรุปผล
23. อ.จุดมาก	X					
24. อ.อากาศคำบาย	X					
25. อ.บ้านม่วง	X					
26. อ.ส่องดาว	X					
27. อ.คำตากล้า	X					
28. กิ่งอ.นิคมหน้าอุ้น	X					
29. กิ่งอ.เต่างอย	X					
30. กิ่งอ.โคกศรีสุพรรณ	X					
31. อ.เมืองกาฬสินธุ์						
32. อ.ยางตลาด	X					
33. อ.กมลาไสย	X					
34. อ.สหัสขันธ์	X					
35. อ.ภูสีฐาน	X	X				
36. อ.ท่าคันโท	X					
37. อ.สมเด็จ	X					
38. อ.เขาวง	X					
39. อ.คำม่วง	X					
40. อ.ห้วยเม็ก	X					
41. อ.หนองกุงศรี	X					
42. กิ่งอ.ร่องคำ	X					
43. กิ่งอ.มามน	X					
44. กิ่งอ.ห้วยผึ้ง	X					

ตารางที่ 6.1 การวิเคราะห์ความเหมาะสมเบื้องต้นของอำเภอที่จะรวมอยู่ใน
เขตจังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

รายชื่ออำเภอ/กิ่งอำเภอ	การพึ่งพา ระหว่าง พื้นที่	เขตอิทธิพล ของเมือง มุกดาหาร	ระยะห่าง จากตัว จังหวัด มุกดาหาร	อุปสรรค จาก ภูมิประเทศ	รูปร่าง	สรุปผล
45. อ.เมืองร้อยเอ็ด						
46. อ.ธวัชบุรี	X					
47. อ.เสลภูมิ	X					
48. อ.โพนทอง	X					
49. อ.อาจสามารถ	X					
50. อ.พนมไพร	X					
51. อ.จตุรพักตรพิมาน	X					
52. อ.เกษตรวิสัย	X					
53. อ.สุวรรณภูมิ	X					
54. อ.ปทุมรัตน์	X					
55. อ.หนองพอก	X					
56. อ.เมืองสรวง	X					
57. อ.โพธิ์ชัย	X					
58. กิ่งอ.โพนทราย	X					
59. กิ่งอ.เมยวดี	X					
60. อ.เมืองบโฉร์				X		
61. อ.มหาชนะชัย	X			X		
62. อ.คำเขื่อนแก้ว	X			X		
63. อ.เสิงนงกา	X	X	X	X	X	X
64. อ.ภูดง	X			X		
65. อ.ป่าดัว	X			X		
66. อ.ค้อวัง	X			X		

ตารางที่ 6.1 การวิเคราะห์ความเหมาะสมเบื้องต้นของอำเภอที่นำจะรวมอยู่ใน
เขตจังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

รายชื่ออำเภอ/กิ่งอำเภอ	การพึ่งพา ระหว่าง พื้นที่	เขตอิทธิพล ของเมือง มุกดาหาร	ระยะห่าง จากตัว จังหวัด มุกดาหาร	อุปสรรค จาก ภูมิประเทศ	รูปร่าง	สรุปผล
67. กิ่งอ.ทรายมูล	X			X		
68. อ.เมืองอุบลราชธานี				X		
69. อ.วารินชำราบ				X		
70. อ.พิบูลมังสาหาร				X		
71. อ.โขงเจียม	X			X		
72. อ.ศรีเมืองใหม่	X			X		
73. อ.เดชอุดม				X		
74. อ.บุณฑริก	X			X		
75. อ.ม่วงสามสิบ	X			X		
76. อ.อำนาจเจริญ				X		
77. อ.ตระการพืชผล	X			X		
78. อ.เขมราฐ	X			X		
79. อ.ยำนุমান	X	X	X	X	X	X
80. อ.เขมรา	X			X		
81. อ.เขื่องใน	X			X		
82. อ.หัวตะพาน	X			X		
83. อ.น้ำขุ่น	X			X		
84. อ.นาจะหลวย	X			X		
85. อ.กุศชัยวรินทร์	X			X		
86. อ.เล่านางศศิคม	X	X	X	X	X	X
87. กิ่งอ.ตาลชุม	X			X		
88. กิ่งอ.โพธิ์โพธิ์	X			X		

หมายเหตุ -X หมายถึง อำเภอ/กิ่งอำเภอ ที่มีความเหมาะสมในแต่ละด้าน

6.2 การวิเคราะห์ความเหมาะสมระดับที่ 2 การวิเคราะห์ระดับนี้เป็น การวิเคราะห์ความเหมาะสมในการที่จะพิจารณารวมอำเภอขานุมาน อำเภอเสนางคณคม และอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เข้าอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดมุกดาหาร

การที่ประเทศไทยแบ่งเขตการปกครองภายในประเทศออกเป็นจังหวัด และสัดให้มีองค์การบริหาร ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดประจำปฏิบัติราชการบริหาร โดยมีส่วนกลางการบริหารอยู่ที่ตัวจังหวัด ท้าหน้าที่เป็นตัวแทนรับมอบอำนาจบางส่วนจากรัฐบาลไปดำเนินการบริหารการปกครองในเขตจังหวัดต่าง ๆ นั้น ก็เพื่อให้รัฐสามารถปกครองและบริหารกิจการอันเป็นภาระหน้าที่ของรัฐ ซึ่งได้แก่ การป้องกันภัยอันตรายอันอาจเกิดแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การรักษากฎหมายและระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความยุติธรรม และความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง รวมทั้งการจัดหาบริการต่าง ๆ ตอบสนองความต้องการของประชาชนในจังหวัดดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประหยัด ตลอดจนอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องติดต่อกับตัวจังหวัด ทั้งในด้านการติดต่อกับส่วนราชการตามที่กฎหมายกำหนด และเพื่อรับบริการต่าง ๆ

ดังนั้น ในการพิจารณาถึงความเหมาะสมของขอบเขตจังหวัดมุกดาหารว่าสมควรที่จะรวมเขตการปกครองอำเภอขานุมาน อำเภอเสนางคณคม จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เข้าไว้ในเขตการปกครองของจังหวัดมุกดาหารหรือไม่เพียงใดนั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาถึง

1. ความเหมาะสมทางด้านการบริหารงานของจังหวัด
 2. ความสะดวกในการเดินทางเข้าไปยังตัวจังหวัดของประชาชน
 3. ความคิดเห็นของประชาชน และข้าราชการในท้องที่ทั้ง 3 อำเภอ
- 6.2.1 ลักษณะทั่วไปของอำเภอที่ผ่านการพิจารณาในระดับแรก

ก่อนที่จะพิจารณาถึงความเหมาะสมด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นของอำเภอขานุมาน อำเภอเสนางคณคม และอำเภอเลิงนกทา ในการที่จะรวมอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดมุกดาหาร สมควรที่จะกล่าวถึงลักษณะทั่วไปของอำเภอทั้ง 3 เพื่อให้ทราบลักษณะสำคัญบางประการของท้องที่เหล่านี้เสียก่อน

สภาพทั่วไปของแต่ละอำเภอที่ผ่านการพิจารณาในระดับแรก มีดังต่อไปนี้

1. อำเภอขานุมาน จังหวัดอุบลราชธานี

ประวัติความเป็นมา

อำเภอขานุมาน เป็นชุมชนเก่าแก่เดิมมีฐานะเป็นเมือง ตั้งขึ้นในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2422 โดยโปรดให้ยกบ้านท่าขั๊กขุเป็นเมืองขานุมานมณฑล ขึ้นกับเมืองอุบลราชธานี มีเจ้าเมืองปกครองตลอดมา จนถึงระยะที่มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเมื่อปี พ.ศ. 2443 เมืองขานุมานมณฑลได้ถูกลดฐานะเป็นอำเภอ ขึ้นกับเมืองอุบลราชธานี ต่อมาในปี พ.ศ. 2455 อำเภอขานุมานมณฑล ได้ถูกลดฐานะลงมาเป็นกิ่งอำเภอ ขึ้นกับอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2501 จึงได้รับการยกฐานะเป็นอำเภออีกครั้งหนึ่งพร้อมกับเปลี่ยนชื่อเดิมเป็นอำเภอขานุมาน ขึ้นกับจังหวัดอุบลราชธานี จนกระทั่งปัจจุบัน

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอขานุมาน เป็นอำเภอชายแดนตั้งอยู่บนฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ตอนเหนือสุดของจังหวัดอุบลราชธานี ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 158 กิโลเมตร ที่ทำการอำเภอตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง ที่ตำบลขานุมาน ห่างจากถนนหมายเลข 2034 ไปทางถนนลูกรังพัฒนาประมาณ 1 กิโลเมตร

มีอาณาเขตติดต่อหรือที่ตั้งสัมพันธ์ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอเขมราฐ อำเภอพนา อำเภออุทุมพรพิสัย

จังหวัดอุบลราชธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภออำนาจเจริญ กิ่งอำเภอเสนางคณิศม

จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอเสนางคณิศม จังหวัดยโสธร

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและมีภูเขาเตี้ย ๆ กระจาย

อยู่ทั่วไป มีความสูงโดยเฉลี่ยประมาณ 180 เมตร จากระดับน้ำทะเล ด้านตะวันตกเฉียงเหนือและด้านใต้ตามแนวเขตอำเภอเป็นแนวเทือกเขา

ขนาดพื้นที่ อำเภอขานูमानมีพื้นที่ทั้งสิ้น 839.21 ตารางกิโลเมตร
คิดเป็นร้อยละ 4.44 ของพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี

ประชากร อำเภอขานูमान มีประชากรทั้งสิ้นในปี 2525 จำนวน
29,880 คน คิดเป็นร้อยละ 1.84 ของประชากร
จังหวัดอุบลราชธานี

การปกครอง อำเภอขานูमान แบ่งการปกครองออกเป็น

- การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองออกเป็น 5 ตำบล

42 หมู่บ้าน คือ

ตำบล ขานูมาน	12	หมู่บ้าน
ตำบล หนองข่า	7	หมู่บ้าน
ตำบล คำเขื่อนแก้ว	7	หมู่บ้าน
ตำบล คำโพธิ์	5	หมู่บ้าน
ตำบล โคกก่ง	6	หมู่บ้าน

- การปกครองส่วนท้องถิ่น มีสุขาภิบาล 1 แห่ง คือ สุขาภิบาลขานูมาน

การสาธารณสุข อำเภอขานูมาน มีโรงพยาบาลอำเภอ ขนาด 10
เตียง 1 แห่ง และสถานีอนามัย 6 แห่ง

การศึกษา มีโรงเรียนมัธยมสังกัด กรมสามัญศึกษา 1 โรงเรียน และ
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ 28 โรงเรียน

วัฒนธรรมประเพณี ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาอีสาน นับถือศาสนาพุทธ
มีวัฒนธรรมประเพณี เช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไป

การคมนาคมติดต่อกับตัวจังหวัด

ก. การเดินทางติดต่อระหว่างอำเภอขานูมานถึงตัวจังหวัดอุบลราชธานี
สามารถทำได้ โดยอาศัยเส้นทางถนน ดังนี้

1. ถนนสายขานูมาน-บ้านหนองผือ (ทางหลวงหมายเลข 2034)
ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร บ้านหนองผือ-อำนาจเจริญ (ทางหลวงหมายเลข 202)
ระยะทางประมาณ 49 กิโลเมตร อำนาจเจริญ-อุบลราชธานี (ทางหลวงหมายเลข 212)

ระยะทางประมาณ 74 กิโลเมตร รวมระยะทางประมาณ 153 กิโลเมตรเป็นการลาดยางตลอดสาย

2. ถนนสายขานูมาน-บ้านหนองผือ (ทางหลวงหมายเลข 2034) ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร บ้านหนองผือ-เขมราฐ (ทางหลวงหมายเลข 202) ระยะทางประมาณ 23 กิโลเมตร เขมราฐ-ตระการพืชผล-อุบลราชธานี (ทางหลวงหมายเลข 2050) ระยะทางประมาณ 106 กิโลเมตร รวมระยะทางประมาณ 160 กิโลเมตร สภาพถนนจากขานูมาน-เขมราฐ และจากตระการพืชผล-อุบลราชธานี เป็นถนนลาดยาง แต่ระหว่างเขมราฐ-ตระการพืชผลยังเป็นถนนลูกรัง

3. ถนนสายขานูมาน-บ้านบึงเขี้ยว (ทางหลวงหมายเลข 2034) ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร บ้านบึงเขี้ยว-เขมราฐ (ทางหลวงหมายเลข 2242) ระยะทางประมาณ 17 กิโลเมตร มีสภาพถนนเป็นถนนลาดยางตลอด จากนั้นเดินทางตามเส้นทางสายเขมราฐ-ตระการพืชผล-อุบลราชธานี (ทางหลวงหมายเลข 2050) ระยะทางประมาณ 106 กิโลเมตร เช่นเดียวกับเส้นทางที่ 2 รวมระยะทางประมาณ 138 กิโลเมตร

ในบรรดาเส้นทางทั้ง 3 สายนี้ ประชากรและข้าราชการส่วนใหญ่นิยมใช้เส้นทางสายที่ 1 มากที่สุด เนื่องจากสภาพถนนดีที่สุด

ข. การเดินทางจากอำเภอขานูมานไปยังตัวจังหวัดมุกดาหาร สามารถทำได้ โดยอาศัยเส้นทางสายขานูมาน-ดอนตาล-มุกดาหาร (ทางหลวงหมายเลข 2034) ระยะทางประมาณ 48 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นถนนลาดยางตลอดสาย

ปัจจุบันมีรถโดยสารประจำทางวิ่งรับส่งผู้โดยสารระหว่างอำเภอขานูมานกับจังหวัดอุบลราชธานีจำนวน 2 สาย คือ

1. สายอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ-บ้านหนองผือ-ขานูมาน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมง ค่าโดยสาร 32 บาท รถโดยสารประจำทางที่วิ่งรับส่งผู้โดยสารตามเส้นทางนี้ มีการเดินรถดังนี้

1.1 เที่ยวบินออกจากอุบลราชธานี

เที่ยวที่ 1 ออกจากอุบลราชธานีเวลา 6.00 น. ผ่านอำนาจเจริญ-บ้านหนองผือ-เขมราฐ เที่ยวบินนี้ต้องลงรถที่บ้านหนองผือแล้วต่อรถสองแถวหรือไม่ก็ต้องรอรถเที่ยวที่ 2

เที่ยวที่ 2 ออกจากอุบลราชธานีเวลา 7.15 น. ผ่าน
อำนาจเจริญ-บ้านหนองผือ-ชานุมาน

เที่ยวที่ 3 ออกจากอุบลราชธานีเวลา 8.30 น. ผ่าน
อำนาจเจริญ-บ้านหนองผือ-ชานุมาน

เที่ยวที่ 4 ออกจากอุบลราชธานีเวลา 9.30 น. ผ่าน
อำนาจเจริญ-บ้านหนองผือ-เขมราฐ เที่ยวนี้ต้องลงต่อรถที่บ้านหนองผือแล้วต่อรถสองแถวหรือ
รถเที่ยวที่ 5

เที่ยวที่ 5 ออกจากอุบลราชธานีเวลา 10.30 น. ผ่าน
อำนาจเจริญ-บ้านหนองผือ-ชานุมาน เที่ยวนี้จะจอดต่อรถเที่ยวที่ 6 ที่บ้านหนองผือ

เที่ยวที่ 6 ออกจากอุบลราชธานีเวลา 11.30 น. ผ่าน
อำนาจเจริญ-บ้านหนองผือ-เขมราฐ เที่ยวนี้จะต้องลงที่บ้านหนองผือแล้วต่อรถเที่ยวที่ 5 ซึ่งจอดรออยู่

เที่ยวที่ 7 ออกจากอุบลราชธานีเวลา 12.30 น. ผ่าน
อำนาจเจริญ-บ้านหนองผือ-เขมราฐ เที่ยวนี้จะต้องลงที่บ้านหนองผือแล้วต่อรถเที่ยวที่ 8

เที่ยวที่ 8 ออกจากอุบลราชธานีเวลา 13.30 น. ผ่าน
อำนาจเจริญ-บ้านหนองผือ-ชานุมาน เที่ยวนี้จะจอดรอเที่ยวที่ 9 ที่บ้านหนองผือ

เที่ยวที่ 9 ออกจากอุบลราชธานีเวลา 14.30 น. ผ่าน
อำนาจเจริญ-บ้านหนองผือ-เขมราฐ เที่ยวนี้จะต้องลงที่บ้านหนองผือแล้วต่อรถเที่ยวที่ 8

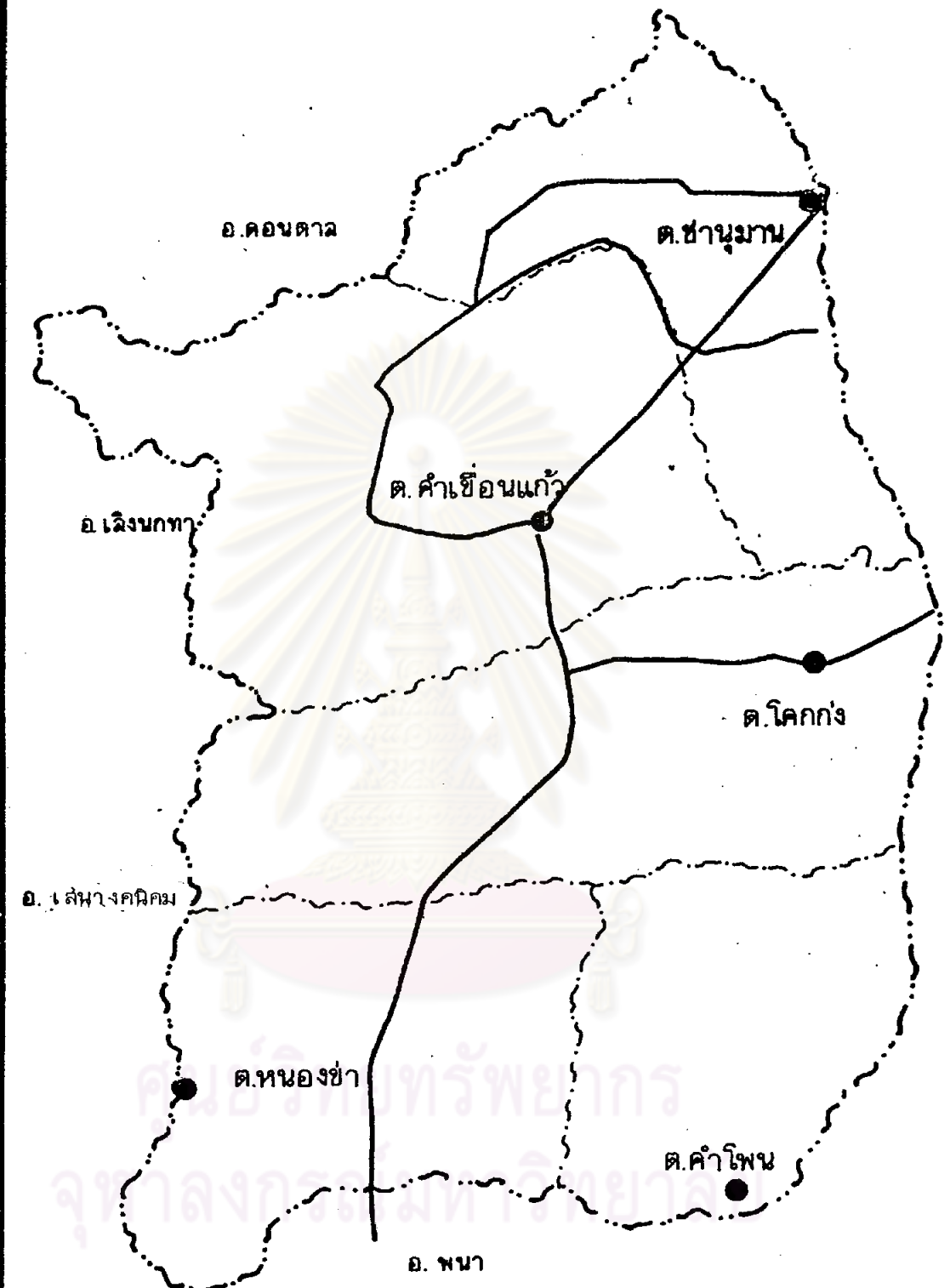
1.2 เที่ยวออกจากชานุมาน

เที่ยวที่ 1 ออกจากชานุมานเวลา 7.30 น. ผ่านบ้าน
หนองผือ-อำนาจเจริญ-อุบลราชธานี

เที่ยวที่ 2 ออกจากชานุมานเวลา 9.00 น. ผ่านบ้าน
หนองผือ-เขมราฐ-บ้านหนองผือ-อำนาจเจริญ-อุบลราชธานี

เที่ยวที่ 3 ออกจากชานุมานเวลา 11.00 น. ผ่าน
บ้านหนองผือ-อำนาจเจริญ-อุบลราชธานี

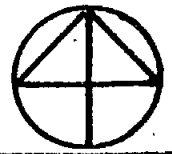
เที่ยวที่ 4 ออกจากชานุมานเวลา 14.30 น. ผ่าน
บ้านหนองผือ-อำนาจเจริญ-อุบลราชธานี

การศึกษาคความเหมาะสมของขอบเขตจังหวัด : กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร

แผนที่แสดง : อำเภอชานุมาน จ.อุบลราชธานี

แผนที่ 6.3

2. สายอุบลราชธานี-ตระการพืชผล-เขมราฐ-บ้านหนองผือ-ข่านูมาน
ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมง 30 นาที ค่าโดยสาร 36 บาท รถโดยสาร
ประจำทางที่วิ่งรับส่งผู้โดยสารตามเส้นทางนี้มีการเดินรถ ดังนี้

2.1 เที่ยวออกจากอุบลราชธานี

ออกจากอุบลราชธานีเวลา 7.30 น. และ 10.30 น.

ผ่านตระการพืชผล-เขมราฐ-บ้านหนองผือ-ข่านูมาน

2.2 ออกจากข่านูมานเวลา 8.00 น. และ 12.30 น. ผ่าน

บ้านหนองผือ-เขมราฐ-ตระการพืชผล-อุบลราชธานี

2) อำเภอเสนางคณิศร จังหวัดอุบลราชธานี

ประวัติความเป็นมา

เสนางคณิศร เป็นเมืองเก่าตั้งขึ้นในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
เมื่อปี พ.ศ. 2388 โดยโปรดให้ยกบ้านช่องนาง เป็นเมืองเสนางคณิศร ขึ้นตรงต่อเมืองอุบลราชธานี
มีเจ้าเมืองปกครองตลอดมา จนถึงระยะที่มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เมื่อประมาณ พ.ศ. 2443
เมืองเสนางคณิศรได้ถูกลดฐานะลงเป็นอำเภอขึ้นกับเมืองอุบลราชธานี ในปี พ.ศ. 2455 อำเภอ
เสนางคณิศรได้ถูกลดฐานะลงเป็นกิ่งอำเภอขึ้นกับอำเภออำนาจเจริญ และในปี พ.ศ. 2460 ได้มี
การเปลี่ยนชื่อกิ่งอำเภอเสนางคณิศรเป็นกิ่งอำเภอหนองหับม้า ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลง
การปกครอง พ.ศ. 2475 กิ่งอำเภอหนองหับม้าได้ถูกยุบไป จนกระทั่ง พ.ศ. 2518 จึงได้มีการ
จัดตั้งกิ่งอำเภอเสนางคณิศรขึ้นใหม่ และในปี พ.ศ. 2526 จึงได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอ
เสนางคณิศร

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอเสนางคณิศร ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดอุบลราชธานี ห่าง
จากตัวจังหวัดอุบลราชธานีประมาณ 98 กิโลเมตร ที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่ตำบลเสนางคณิศร
ริมถนน รพช. สายดอนทราย-นาไร่ใหญ่ ซึ่งแยกจากถนนชยางกูร (ทางหลวงหมายเลข 212)
ระหว่างกิโลเมตรที่ 94-95 เข้าไปประมาณ 3 กิโลเมตร

มีอาณาเขตติดต่อหรือที่ตั้งสัมพันธ์ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร และอำเภอข่านูมาน

จังหวัดอุบลราชธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอขามเฒ่า จังหวัดอุบลราชธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอเล่านางคณิศม เป็นที่ราบ
ลูกคลื่น ไม้ล้มลุกเสมอ มีความสูงโดยเฉลี่ยประมาณ 170 เมตร จากระดับน้ำทะเล ตอนเหนือ
และตะวันออกเป็นที่สูงประกอบด้วยภูเขาหลายลูกตอนใต้ และตะวันตกเป็นที่ราบมีลำห้วย หนองบึง
เล็ก ๆ กระจายอยู่ทั่วไป

ขนาดพื้นที่ อำเภอเล่านางคณิศม มีพื้นที่ทั้งสิ้น 546 ตารางกิโลเมตร
คิดเป็นร้อยละ 2.99 ของพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ประชากร อำเภอเล่านางคณิศม มีประชากรทั้งสิ้นในปี 2525 จำนวน
32,670 คน คิดเป็นร้อยละ 2.01 ของประชากรจังหวัด
อุบลราชธานี

การปกครอง อำเภอเล่านางคณิศม แบ่งการปกครองออกเป็น

- การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองออกเป็น 5 ตำบล 46

หมู่บ้าน คือ

ตำบล เล่านางคณิศม 12 หมู่บ้าน

ตำบล โพนทอง 8 หมู่บ้าน

ตำบล หนองไธ 6 หมู่บ้าน

ตำบล ไร่สีสุก 13 หมู่บ้าน

ตำบล นาเวียง 7 หมู่บ้าน

- การปกครองท้องถิ่น ยังไม่มีสุขาภิบาล

การสาธารณสุข อำเภอเล่านางคณิศม มีโรงพยาบาลอำเภอขนาด

10 เตียง 1 แห่ง และสถานีอนามัย 4 แห่ง

การศึกษา มีโรงเรียนมัธยมสังกัด กรมสามัญศึกษา 6 โรงเรียน และ

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ 23 โรงเรียน

วัฒนธรรมประเพณี ประชากรส่วนใหญ่พูดภาษาอีสาน นับถือคำสาปพุทธ

มีวัฒนธรรมประเพณี เช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไป

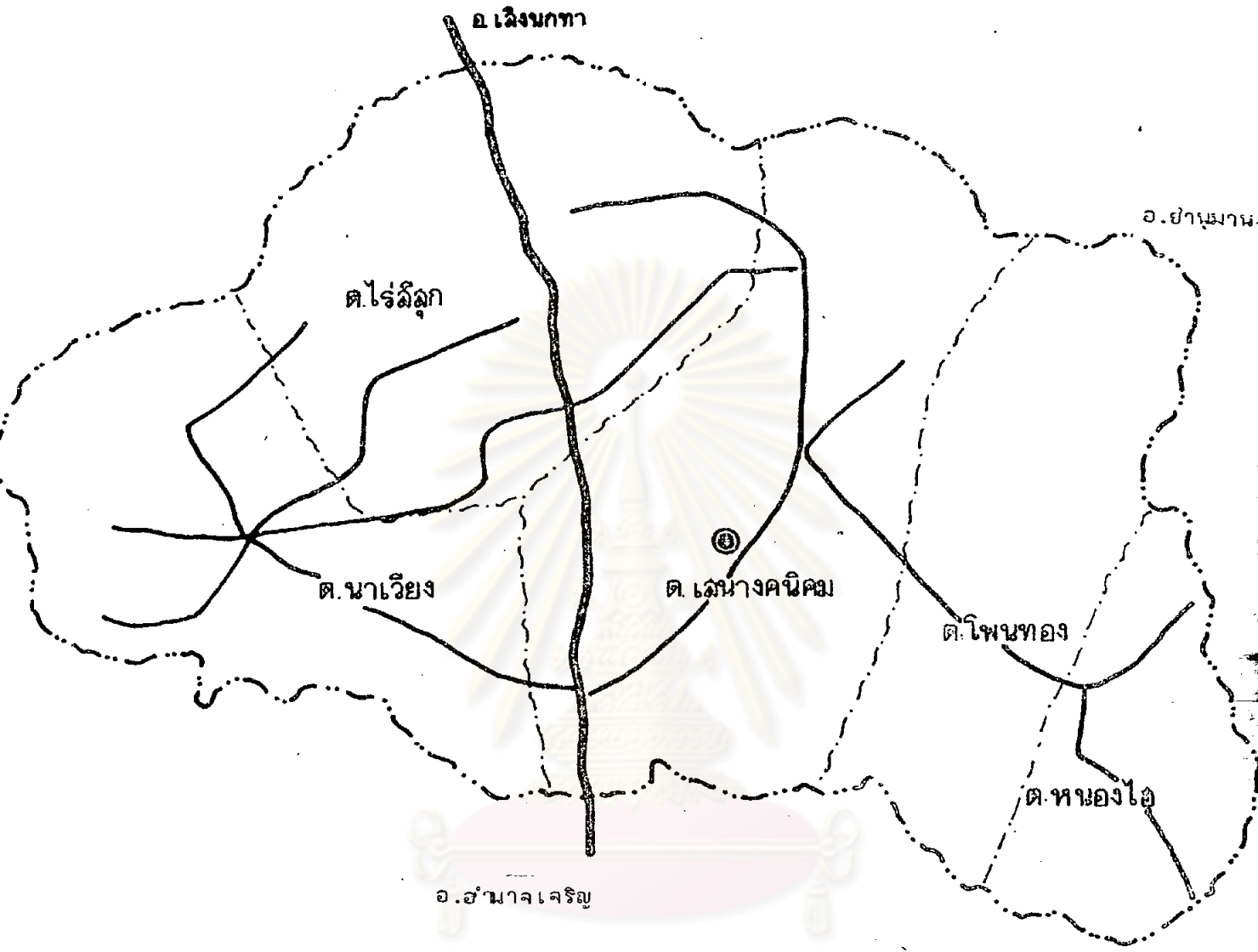
การคมนาคมติดต่อกับตัวจังหวัด

ก. การเดินทางติดต่อระหว่างอำเภอเสนางคณิศม ถึงตัวจังหวัด
อุบลราชธานีสามารถทำได้โดยอาศัยเส้นทางถนน รพช.สายดอนทราย-นาไร่ใหญ่ ระยะทาง
ประมาณ 3 กิโลเมตร จากนั้นเดินทางไปทางใต้ตามทางหลวงหมายเลข 212 เป็นระยะทาง
ประมาณ 95 กิโลเมตร รวมระยะทางประมาณ 98 กิโลเมตร

สภาพถนน ช่วงที่เป็นเส้นทาง รพช.จากตัวอำเภอถึงทางหลวงหมายเลข
212 เป็นทางลูกรัง จากนั้นเป็นถนนลาดยางตลอดสาย

ข. การเดินทางจากอำเภอเสนางคณิศม ถึงตัวจังหวัดมุกดาหาร
สามารถทำได้โดยอาศัยเส้นทางถนน รพช.สายดอนทราย-นาไร่ใหญ่ ระยะทางประมาณ 2
กิโลเมตร จากนั้นเดินทางไปทางเหนือตามทางหลวงหมายเลข 212 เป็นระยะทางประมาณ 70
กิโลเมตร รวมระยะทางประมาณ 72 กิโลเมตร บริการรถโดยสารระหว่างอำเภอเสนางคณิศม
ถึงจังหวัดอุบลราชธานี

ปัจจุบันยังไม่มีรถโดยสารประจำทางที่ออกจากตัวอำเภอเสนางคณิศม
ไปยังจังหวัดอุบลราชธานีเลย การเดินทางต้องอาศัยรถสามล้อรับจ้างจากอำเภอออกมายัง
ถนนชยางกูร (ทางหลวงหมายเลข 202) จากนั้นจึงโดยสารรถประจำทาง ซึ่งมีต้นสายจากอุดร
นครพนม สักจนคร และมุกดาหาร ซึ่งวิ่งผ่านทางแยกเข้าอำเภอ รถโดยสารประจำทางที่วิ่งผ่าน
ไปยังจังหวัดอุบลราชธานี มีทั้งสิ้น 15 เที่ยว (รถเสริม 4 เที่ยว) เริ่มตั้งแต่ 7.30 น. ถึง
13.00 น. จำนวน 11 เที่ยว และอาจมีรถเสริมตั้งแต่เวลา 13.40 ถึง 16.30 น. จำนวน
4 เที่ยว รถโดยสารประจำทางที่วิ่งจากจังหวัดอุบลราชธานีผ่านทางแยกเข้าอำเภอเสนางคณิศม
จำนวน 15 เที่ยว เริ่มตั้งแต่เวลา 6.45 น. จนถึง 15.30 น. ใช้เวลาในการเดินทางเที่ยว
ละประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ค่าโดยสารเที่ยวละ 23 บาท

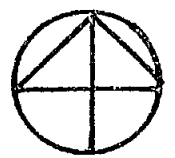

ศูนย์วิทยทรัพยากร

การศึกษาคความเหมาะสมของขอบเขตจังหวัด : กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร

แผนที่แสดง : อำเภอเลนาคนิคม จ.อุบลราชธานี

แผนที่ 6.4

3) อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ประวัติความเป็นมา

อำเภอเลิงนกทา เป็นอำเภอที่ตั้งขึ้นจากการแยกท้องที่อำเภอยโสธร และอำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี ออกตั้งเป็นกิ่งอำเภอเลิงนกทา ขึ้นกับอำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อปี พ.ศ. 2481 ตั้งที่ว่าการกิ่งอำเภอที่ตำบลล่่ววาท ต่อมาในปี 2490 ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอ ขึ้นกับจังหวัดอุบลราชธานี จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2518 รัฐบาลได้จัดตั้งจังหวัดยโสธรขึ้นและได้รวมอำเภอเลิงนกทาไว้ในเขตจังหวัดยโสธร อำเภอเลิงนกทาจึงขึ้นกับจังหวัดยโสธรมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอเลิงนกทา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดยโสธร ห่างจากตัวจังหวัดเป็นระยะทางประมาณ 69 กิโลเมตร ที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่ตำบลล่่ววาทแยกริมถนนสายทางคู่ (ทางหลวงหมายเลข 212) ประมาณกิโลเมตรที่ 115

มีอาณาเขตติดต่อหรือที่ตั้งสัมพันธ์ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอคำชะอี อำเภอนิคมคำสร้อย และอำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร อำเภออำนาจเจริญ และ อำเภอเสนางนิคม จังหวัดอุบลราชธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอชานุมาน จังหวัดอุบลราชธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด และอำเภอกุตชุม จังหวัดยโสธร

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบมีความสูงเฉลี่ยประมาณ 190 เมตร จากระดับน้ำทะเล ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะเป็นภูเขา ทางตอนกลางและตอนใต้ของอำเภอเป็นที่ราบลูกคลื่น

ขนาดพื้นที่ อำเภอเลิงนกทา มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,234.91 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 29.94 ของพื้นที่จังหวัดยโสธร

ประชากร อำเภอเลิงนกทา มีประชากรทั้งสิ้นเมื่อปี 2525 จำนวน 94,140 คน คิดเป็นร้อยละ 20.03 ของประชากรจังหวัดยโสธร

การปกครอง อำเภอเลิงนกทา แบ่งการปกครองออกเป็น

- การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองออกเป็น 12 ตำบล

172 หมู่บ้าน คือ

ตำบล ล่วมท

ตำบล กุดเชียงหมี

ตำบล คำไผ่

ตำบล บุ่งคำ

ตำบล ล้มผ่อ

ตำบล หนองแข้ง

ตำบล คำเตย

ตำบล น้ำคำ

ตำบล สามัคคี

ตำบล สามแยก

ตำบล กุดแห่

ตำบล โดกสำราญ

- การปกครองส่วนท้องถิ่น มีสุขาภิบาล 2 แห่ง คือ สุขาภิบาลสามแยก และสุขาภิบาลเลิงนกทา

การสาธารณสุข อำเภอเลิงนกทา มีโรงพยาบาลอำเภอขนาด 30 เตียง จำนวน 1 แห่ง และสถานีอนามัย จำนวน 14 แห่ง

การศึกษา มีโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน และโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 80 โรงเรียน

วัฒนธรรมประเพณี ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาอีสานนับถือศาสนาพุทธ และมีวัฒนธรรมประเพณี เช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไป

การคมนาคมติดต่อกับตัวจังหวัด

๔

ก. การเดินทางติดต่อระหว่างอำเภอเลิงนกทา ถึงตัวจังหวัดยโสธร
สามารถทำได้ โดยอาศัยเส้นทางถนน 2 สาย คือ

1. ถนนสายเลิงนกทา-กุดชุม-ยโสธร (ทางหลวงหมายเลข 2169) ระยะทางประมาณ 69 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นถนนลาดยางตลอดสาย
2. ถนนสายเลิงนกทา-อำนาจเจริญ (ทางหลวงหมายเลข 212) ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร อำนาจเจริญ-ยโสธร (ทางหลวงหมายเลข 202) ระยะทางประมาณ 54 กิโลเมตร รวมระยะทางประมาณ 94 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นถนนลาดยางตลอดสาย

ข. การเดินทางจากอำเภอเลิงนกทา ถึงตัวจังหวัดมุกดาหาร
สามารถทำได้ โดยอาศัยเส้นทางถนนสาย เลิงนกทา-มุกดาหาร (ทางหลวงหมายเลข 212) ระยะทางประมาณ 49 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นถนนลาดยางตลอดสาย บริการรถโดยสารระหว่างอำเภอเลิงนกทา ถึง จังหวัดยโสธร

บริการรถโดยสารสาธารณะที่วิ่งรับส่งผู้โดยสารระหว่างอำเภอเลิงนกทา กับจังหวัดยโสธร มี 1 สาย คือ สายที่ 4220 ตามเส้นทางเลิงนกทา-กุดชุม-ยโสธร (ทางหลวงหมายเลข 2169) มีรถโดยสารธรรมดา 4 คัน ที่วิ่งตลอดสาย จำนวนวันละ 6 เที่ยว จากเลิงนกทา-ยโสธร จำนวน 3 เที่ยว เริ่มตั้งแต่ 7.30 ถึง 11.30 น. และจากยโสธร-เลิงนกทา วันละ 3 เที่ยว เริ่มตั้งแต่ 7.15 ถึง 14.00 น. ค่ารถโดยสารเที่ยวละ 16 บาท นอกจากนี้จะมีรถโดยสารประจำทางสองแถว วิ่งตัดช่วงระหว่างเลิงนกทา-กุดชุม และยโสธร-กุดชุม อีกจำนวนหนึ่ง แต่มีจำนวนเที่ยวและเวลาวิ่งไม่แน่นอน ปกติแล้วจะมีวิ่งระหว่าง 6.00 น. ถึงประมาณ 16.00 น.

บริการรถโดยสารสาธารณะที่รับส่งผู้โดยสารระหว่างอำเภอเลิงนกทา กับจังหวัดมุกดาหาร เป็นรถขนาด 3 (วิ่งระหว่างจังหวัด) สายอุบลราชธานี-อุดรธานี อุบลราชธานี-นครพนม อุบลราชธานี-สกลนคร และอุบลราชธานี-มุกดาหารวิ่งรับส่งผู้โดยสาร จากเลิงนกทา-มุกดาหาร วันละ 15 เที่ยว เริ่มตั้งแต่ 8.20 ถึง 15.45 น. และจากมุกดาหาร-เลิงนกทา วันละ 15 เที่ยว เริ่มตั้งแต่ 7.15 ถึง 12.45 น. (อาจมีรถเสริมจำนวน 4 เที่ยว ระหว่าง 13.30 น. ถึง 16.15 น.

6.2.2 การพิจารณาความเหมาะสมทางด้านบริหารงานของจังหวัด

ในการบริหารงานของจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบสูงสุดในการบริหารงานของจังหวัด และอำเภอต่าง ๆ ในเขตจังหวัด มีภาระหน้าที่ที่จะต้องวินิจฉัยสั่งการ ประสานงาน ควบคุมดูแล ตรวจสอบการปฏิบัติงานของข้าราชการในเขตการปกครองทั้งหมด ซึ่งได้แก่ ข้าราชการฝ่ายบริหารส่วนภูมิภาค ข้าราชการส่วนท้องถิ่น และพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งกระจายประจำปฏิบัติราชการอยู่ในท้องที่อำเภอต่าง ๆ ให้ปฏิบัติราชการอย่างถูกต้องเหมาะสมตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการ นโยบายของรัฐบาล และความต้องการของประชาชน สามารถบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชนในเขตจังหวัด และพัฒนาจังหวัดให้เจริญก้าวหน้าไปด้วยดี มีความมั่นคงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดดังกล่าว จะมีประสิทธิภาพเพียงใดหรือไม่ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการบังคับบัญชา ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับช่วงการบังคับบัญชา (Span of Control) และความสะดวกในการที่จะเข้าไปติดต่อประสานงาน ควบคุมงาน รับรู้ปัญหาของพื้นที่และประชาชน รวมทั้งความสะดวกในการที่ข้าราชการจากอำเภอต่าง ๆ จะเข้ามาติดต่อราชการยังตัวจังหวัดอีกด้วย

1) ความเหมาะสมทางด้านขอบข่ายการบังคับบัญชา หรือช่วงการบังคับบัญชา (Span of Control)

การบริหารราชการของจังหวัดจะเป็นไปตามสายการบังคับบัญชา (Line of Authority or Chain of Command) ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา ซึ่งได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด และหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด จะเป็นผู้หน้าที่ควบคุมดูแล รับผิดชอบการปฏิบัติราชการของข้าราชการระดับอำเภอ ตั้งแต่ตัวนายอำเภอลงไป ช่วงการบังคับบัญชา ที่จะควบคุมดูแลอำเภอต่าง ๆ จะกว้างหรือแคบเพียงใดจะขึ้นอยู่กับจำนวนอำเภอ กิ่งอำเภอ ที่อยู่ในเขตจังหวัดแต่ละจังหวัด ซึ่งถ้าช่วงการบังคับบัญชากว้างเกินไป คือ มีจำนวนอำเภออยู่ในความรับผิดชอบมาก ก็จะทำให้ผู้บริหารของจังหวัดต้องรับภาระหนักในการบริหารงาน และจะทำให้การควบคุมดูแล การปฏิบัติงานของอำเภอทำได้ไม่ทั่วถึง ทั้งนี้เพราะเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ชัดความสามารถในการทำงานของคนนั้นย่อมมีขีดจำกัด¹

¹ สัมพงษ์ เกษมนลิน, การบริหาร (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2513), หน้า 273.

การที่จังหวัดมุกดาหารในปีฉบับนี้ ประกอบด้วยอำเภอและกิ่งอำเภอที่อยู่ในการบังคับบัญชาของจังหวัดน้อยที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ มีพื้นที่เพียง 4 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ น้อยกว่าค่าเฉลี่ยจำนวนอำเภอ/กิ่งอำเภอของภาคถึง 8 อำเภอ ช่วงการบังคับบัญชาจึงมีลักษณะแคบที่สุดในบรรดาจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การบริหารงานของจังหวัดจึงค่อนข้างจะได้เปรียบ หรือรับภาระหนักน้อยกว่าจังหวัดที่มีจำนวนอำเภอ/กิ่งอำเภอ หรือมีช่วงการบังคับบัญชาที่กว้างกว่า

หากจะมีการรวมเอาอำเภอขานุมาน อำเภอเสนางคณิศร จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอเสิงนภกา จังหวัดยโสธร เข้าไว้ในเขตการปกครองของจังหวัดมุกดาหาร ก็จะทำให้ช่วงการบังคับบัญชากว้างขึ้นไปจากเดิมเพียง 3 อำเภอ รวมเป็น 9 อำเภอ/กิ่งอำเภอ ซึ่งยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยช่วงการบังคับบัญชาของจังหวัดในภาคที่มีถึง 14 อำเภอ/กิ่งอำเภอ จึงไม่น่าจะเป็นปัญหาในการควบคุมงานของผู้บริหารจังหวัดมุกดาหาร

ในส่วนของจังหวัดอุบลราชธานี อำเภอขานุมาน และอำเภอเสนางคณิศร เป็นหน่วยการปกครองระดับอำเภอ 2 แห่ง ในจำนวน 21 แห่ง ในจังหวัด ซึ่งนับว่ามีภาระรับผิดชอบในการควบคุมดูแล หรือช่วงการบังคับบัญชาที่กว้างขวางที่สุดในบรรดาจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ยกเว้นจังหวัดนครราชสีมา และอุดรธานี) ผู้บริหารต้องรับภาระหนักเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาค โดยเฉพาะจังหวัดมุกดาหาร ดังนั้นหากอำเภอขานุมาน และอำเภอเสนางคณิศรถูกรวมเข้ากับจังหวัดมุกดาหาร ก็จะเป็นการแบ่งเบาภาระรับผิดชอบในการบริหารงานของจังหวัดอุบลราชธานีออกไปได้มาก

สำหรับอำเภอเสิงนภกา ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งในจำนวน 9 อำเภอ/กิ่งอำเภอของจังหวัดยโสธรนั้น เมื่อพิจารณาถึงช่วงการบังคับบัญชาแล้ว จะเห็นได้ว่า ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงไม่เป็นที่ปัญหาในการบริหารงานของจังหวัด แต่ถ้าจะนำอำเภอนี้ไปรวมกับจังหวัดมุกดาหารก็ไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรือเป็นภาระหนักเกินไปสำหรับจังหวัดมุกดาหาร

จากการสัมภาษณ์ปลัดจังหวัดมุกดาหารเมื่อ 23 สิงหาคม 2528 ท่านได้ให้ความเห็นว่า หากจะมีการรวมอำเภอขานุมาน อำเภอเสนางคณิศร และอำเภอเสิงนภกา เข้าไว้ในเขตจังหวัดมุกดาหารจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารของจังหวัดมุกดาหารแต่อย่างใด เพราะจังหวัดมุกดาหารยังมีอำเภอและกิ่งอำเภอน้อยมาก นอกจากนี้หัวหน้าส่วนราชการระดับ

จังหวัดของจังหวัดมุกดาหารก็ได้ให้ความเห็นไว้ในลักษณะเดียวกัน (ดูภาคผนวก ค)

จึงอาจกล่าวได้ว่า หากพิจารณาในด้านช่วงการบังคับบัญชาแล้ว ทั้ง อำเภอย่านมูน อำเภอเสนางคณิศร และอำเภอเลิงนกทา มีความเหมาะสมที่จะรวมอยู่ในเขต จังหวัดมุกดาหารได้โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงานของจังหวัดมุกดาหาร แต่ในระหว่าง ทั้ง 3 อำเภอ อำเภอเลิงนกทายังมีความจำเป็นหรือความเหมาะสมน้อยที่สุดที่จะรวมกับจังหวัด มุกดาหาร

2) ความสะดวกของผู้บริหารระดับจังหวัดในการเข้าถึงอำเภอทั้ง 3

ผู้บริหารระดับจังหวัด อันได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการ จังหวัด ปลัดจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด และตำแหน่งรองลงไป เช่น จำาจังหวัด ผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่น เลขาธิการจังหวัด และป้องกันจังหวัด มีความจำเป็นที่จะต้องเดินทาง จากตัวจังหวัดไปยังอำเภอต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการบริหารการปกครอง ที่สำคัญได้แก่

1. การเดินทางไปตรวจราชการ ณ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานสุขาภิบาล ส่วนอำเภอขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อตรวจตราควบคุมดูแลการปฏิบัติงานด้านการให้บริการแก่ประชาชนและการเงินการคลัง
2. การเดินทางไปยังท้องที่ เพื่อที่จะได้ทราบถึงสภาพท้องที่ ปัญหา และความต้องการของประชาชน เพื่อนำมา เป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนา จังหวัด
3. การเดินทางไปตรวจราชการ ณ ท้องที่ต่าง ๆ เพื่อตรวจตรา ควบคุมดูแลและประสานงาน เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในท้องที่ตามแผนงาน โครงการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด การควบคุมดูแลการเลือกตั้งตามหน่วยเลือกตั้งต่าง ๆ
4. การเดินทางไปตรวจเยี่ยมประชาชนในท้องที่ เมื่อเกิดภัยพิบัติ ต่าง ๆ ขึ้น เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย ทุพภิกขภัย ภัยจากผู้ก่อการร้ายหรือภัยจากการรุกราน ของต่างชาติ เป็นต้น

ผู้บริหารของจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งประจำปฏิบัติราชการ ณ สำนักงาน ที่ตั้งอยู่ในตัวจังหวัดมุกดาหาร สามารถเดินทางไปยังอำเภอย่านมูน อำเภอเสนางคณิศร จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธรได้สะดวก เนื่องจากตัวจังหวัดมุกดาหาร อยู่ห่างจากอำเภอเหล่านี้ตามเส้นทางถนนเป็นระยะทางเพียง 48 กิโลเมตร 73 กิโลเมตร

และ 49 กิโลเมตร ตามลำดับ ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง หากรวมอำเภอ เหล่านี้ เข้ากับจังหวัดมุกดาหารแล้ว ผู้บริหารของจังหวัดจะสามารถเดินทางเข้าไปยังพื้นที่เพื่อ ประสานงาน ควบคุมดูแล ตรวจสอบตราการปฏิบัติงาน ตลอดจนรับทราบปัญหาความต้องการของ ข้าราชการและประชาชนในท้องที่ได้สะดวกรวดเร็วและประหยัด อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อการ บริหารการปกครองการพัฒนาท้องที่ และความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ปลัด จังหวัดมุกดาหารเมื่อ 23 สิงหาคม 2528 ท่านมีความเห็นว่า การที่จะรวมอำเภอขานุมาน อำเภอเสนางคณิคคม และอำเภอเลิงนกทา เข้ากับจังหวัดมุกดาหารจะไม่เป็นปัญหาต่อการบริหาร งานของจังหวัด เนื่องจากพื้นที่เหล่านั้นอยู่ไม่ห่างไกลจากตัวจังหวัดมุกดาหาร ผู้บริหารสามารถ เดินทางออกไปตรวจตราท้องที่และดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และ ประหยัด พร้อมกันนี้ท่านยังให้ความเห็นว่า จังหวัดใหญ่ ๆ เช่น อุบลราชธานี ภายในระยะเวลา 1 ปี ประชาชนอาจไม่เคยพบผู้ว่าราชการจังหวัดเลยก็ได้

ผู้บริหารจากตัวจังหวัดอุบลราชธานีสามารถเดินทางออกจากตัวจังหวัด ไปยังอำเภอขานุมาน และอำเภอเสนางคณิคคมได้ โดยเดินทางตามเส้นทางถนนเป็นระยะทาง ประมาณ 158 กิโลเมตร และ 96 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมงครึ่ง และ 1 ชั่วโมงครึ่งตามลำดับ จึงเห็นได้ว่า ผู้บริหารระดับจังหวัดต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่าย มากกว่าผู้บริหารจากจังหวัดมุกดาหารในการเดินทางเข้าถึงท้องที่อำเภอทั้ง 2

ส่วนการเดินทางของผู้บริหารจากตัวจังหวัดยโสธรไปยังอำเภอ เลิงนกทา สามารถเดินทางไปตามเส้นทางถนนด้วยระยะทางประมาณ 69 กิโลเมตร ใช้เวลา เดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง ผู้บริหารของจังหวัดสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวกกว่าเมื่อ เปรียบเทียบกับอำเภอทั้ง 2 ของจังหวัดอุบลราชธานี แต่ก็จะต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับการเดินทางจากจังหวัดมุกดาหาร

จึงอาจกล่าวได้ว่า เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมในการที่ผู้บริหารของ จังหวัดมุกดาหารจะเข้าถึงอำเภอทั้ง 3 เปรียบเทียบกับผู้บริหารของจังหวัดอุบลราชธานีและ ยโสธรแล้ว อำเภอขานุมาน มีความเหมาะสมที่จะรวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหารมากที่สุด

3) ความสะดวกของข้าราชการจากอำเภอทั้ง 3 ที่จะเข้าไปติดต่อราชการ ยังตัวจังหวัด

ข้าราชการฝ่ายบริหารส่วนภูมิภาคที่ประจำปฏิบัติราชการอยู่ ณ

อำเภอขามเฒ่า อำเภอเสนางคณิศร จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร รวมทั้งข้าราชการส่วนท้องถิ่นและพนักงานส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอดังกล่าวอยู่ในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้ว่าราชการจังหวัดที่ตนสังกัด มีความจำเป็นจะต้องเดินทางเข้าไปยังตัวจังหวัด เพื่อติดต่อราชการยังตัวจังหวัดอยู่เสมอ ที่สำคัญ ได้แก่

1. การเดินทางไปรายงานสถานการณ์และชี้แจงข้อราชการ
2. การเดินทางไปประชุมประจำเดือน
3. การเดินทางไปประชุมตามคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัด

รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด หรือหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด

4. การเดินทางไปรับเงินเดือน
5. การเดินทางไปเพื่อดำเนินการตามระเบียบของทางราชการ

เช่น การวางฎีกาเบิกเงิน ณ คลังจังหวัด ตลอดจนการเสนอเรื่องที่อยู่ในอำนาจอนุญาต อนุมัติ ของผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด หรือหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด เป็นต้น

การเดินทางดังกล่าวเดือนหนึ่งรวมแล้ว ประมาณส่วนราชการละ 6 เที่ยว (ไป-กลับ) วันแต่ที่ทำการปกครองอำเภอ ซึ่งมีงานหลายแผนก (โดยเฉพาะแผนก เล่มียนตราอำเภอ มีความจำเป็นต้องเดินทางเข้าไปยังจังหวัดมากกว่าแผนกอื่น) จะต้องเดินทางติดต่อกับตัวจังหวัดถึงประมาณ 40 เที่ยว (ไป-กลับ) รวมแล้วอำเภอหนึ่ง ๆ แต่ละเดือน จะต้องเดินทางไปติดต่อราชการยังตัวจังหวัดประมาณไม่ต่ำกว่า 100 เที่ยว เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางเป็นจำนวนมาก ดังนั้น หากอำเภออยู่ใกล้ตัวจังหวัด ก็จะประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้มาก ขณะเดียวกัน หน่วยงานระดับอำเภอเป็นหน่วยงานที่ต้องติดต่อกับประชาชนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ประชาชนต้องมาติดต่ออยู่เสมอ หากข้าราชการซึ่งต้องทำหน้าที่ดังกล่าว ต้องเสียเวลามากในการเดินทางไปราชการยังตัวจังหวัด ก็อาจส่งผลกระทบต่อ การบริการประชาชนได้ หากอำเภออยู่ไม่ไกลจากตัวจังหวัดมากนัก ข้าราชการประจำอำเภอสามารถเดินทางไปติดต่อราชการและเดินทางกลับได้รวดเร็วก็จะช่วยให้การบริการประชาชนเป็นไปด้วยดี ประชาชนที่มาติดต่อไม่ต้องเสียเวลารอคอยและเวลาในการประกอบอาชีพอีกด้วย

ปัจจุบันข้าราชการที่ประจำปฏิบัติราชการอยู่ ณ อำเภอชานุมาน อำเภอเสนางคณิคม จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เดินทางไปติดต่อราชการยังตัวจังหวัด โดยอาศัยการคมนาคมทางถนนเป็นหลัก และส่วนใหญ่ต้องพึ่งพา รถโดยสารประจำทาง ทั้งนี้เนื่องจากส่วนราชการระดับอำเภอมีรถยนต์ของทางราชการจำนวน เพียง 1-2 คันเท่านั้น การเดินทางจากอำเภอทั้ง 3 ถึงตัวจังหวัดมีสถานการณ์ดังนี้

ก. ข้าราชการจากอำเภอชานุมานเดินทางไปติดต่อราชการยังตัว จังหวัดอุบลราชธานีได้ โดยใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมง เสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าโดยสาร รถประจำทางเที่ยวละ 32 บาท ซึ่งจากการสัมภาษณ์ข้าราชการประจำอำเภอชานุมาน ปรากฏว่า หากทางจังหวัดสั่งการมายังอำเภอหลังเวลา 15.00 น. ให้เดินทางไปประชุมยัง ตัวจังหวัดในวันรุ่งขึ้นเวลา 9.00 น. ข้าราชการของอำเภอชานุมานจะเดินทางไปประชุมไม่ทัน กำหนดเวลา วันแต่จะต้องขอรถของที่ทำการปกครองอำเภอไปใช้ ทั้งนี้เพราะรถยนต์โดยสาร ประจำทางจากอำเภอชานุมานไปจังหวัดอุบลราชธานีจะหมดประมาณ 14.30 น. ถึง 15.00 น. เท่านั้น และถ้าจะเดินทางตอนเช้า รถประจำทางเที่ยวเช้าจะออกจากอำเภอชานุมานเที่ยว แรกประมาณ 7.00 น. ดังนั้นแม้จะเดินทางโดยรถยนต์โดยสารเที่ยวนี้ก็ไปประชุมไม่ทัน เพราะ จะไปถึงประมาณ 10.00 น. และหากมีการประชุมในตอนบ่าย โดยเลิกประชุมเกินกว่า 14.30 น. ก็จะไม่มีรถโดยสารประจำทางกลับอำเภอ ต้องพักค้างแรมที่ตัวจังหวัดทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย มาก

ในขณะที่เดียวกัน ข้าราชการจากอำเภอชานุมานสามารถเดินทางไป ยังตัวจังหวัดมุกดาหารได้โดยใช้เวลาเพียงประมาณ 45 นาที เสียค่าโดยสารรถประจำทาง 15 บาท และอาจใช้รถจักรยานยนต์ได้สะดวก สามารถประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย

ข. ข้าราชการจากอำเภอเสนางคณิคมเดินทางไปติดต่อราชการ ยังตัวจังหวัดอุบลราชธานีได้ โดยใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมงครึ่ง เสียค่า โดยโดยสารรถประจำทาง 25 บาท จากการสัมภาษณ์ข้าราชการอำเภอเสนางคณิคม ปรากฏว่า การเดินทางไปติดต่อราชการยังตัวจังหวัดอุบลราชธานีสามารถทำได้สะดวกพอสมควร ไม่เป็น ปัญหามากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับอำเภอชานุมาน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการเดินทางไปยังตัว จังหวัดมุกดาหารแล้ว การเดินทางไปจังหวัดมุกดาหารทำได้รวดเร็วกว่าเล็กน้อย คือใช้เวลา เดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง 10 นาที และเสียค่าโดยสาร 20 บาท

ค. ข้าราชการจากอำเภอเลิงนกทา เดินทางไปติดต่อราชการยังตัว
จังหวัดยโสธรได้ โดยใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง เสียค่าโดยสารรถประจำทาง
16 บาท จากการสัมภาษณ์ข้าราชการ ปรากฏว่าข้าราชการเดินทางไปติดต่อราชการ และเดิน
ทางกลับมายังอำเภอได้ภายในวันเดียว นับว่ามีความสะดวกพอสมควร แต่เมื่อเปรียบเทียบกับ
การเดินทางไปยังจังหวัดมุกดาหารแล้ว การเดินทางจากอำเภอเลิงนกทาไปยังตัวจังหวัด
มุกดาหารทำได้รวดเร็วและประหยัดกว่า เนื่องจากใช้เวลาเพียง 45 นาที และเสียค่าโดยสาร
รถประจำทางเพียง 11 บาท

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมในการที่ข้าราชการจากอำเภอ
ทั้ง 3 จะเข้าไปติดต่อราชการยังตัวจังหวัดเดิมเปรียบเทียบกับตัวจังหวัดมุกดาหารแล้วจะเห็น
ได้ว่า ทั้ง 3 อำเภอมีความเหมาะสมในการเดินทางไปติดต่อกับตัวจังหวัดมุกดาหารมากกว่า
แต่ในบรรดา 3 อำเภอนี้ อำเภอขามแก่นมีความเหมาะสมมากที่สุด

6.2.3 ความสะดวกในการเดินทางไปยังตัวจังหวัดของประชาชน

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอต่าง ๆ มีความจำเป็นจะต้องเดินทางเข้าไป
ติดต่อยังตัวจังหวัดที่ตนอยู่ภายในเขตการปกครอง เพื่อติดต่อกับหน่วยราชการระดับจังหวัดและ
เข้าไปติดต่อซื้อหาสินค้า และบริการจากตลาดที่ตัวจังหวัด เพราะส่วนใหญ่ ตัวจังหวัดจะเป็น
ศูนย์กลางการค้า และบริการขนาดใหญ่ของจังหวัดด้วย การเดินทางไปติดต่อกับส่วนราชการ
ระดับจังหวัดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามที่กฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการกำหนดขึ้น ผู้ที่อยู่
ในเขตจังหวัดใดก็จะต้องไปติดต่อกับส่วนราชการ ณ ตัวจังหวัดนั้น ในขณะที่การเดินทางไปเพื่อ
ซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ประชาชนสามารถเลือกเดินทางไปใช้บริการ
ได้ตามความพอใจของแต่ละคน และจัดยกดีแล้วประชาชนที่อยู่ในท้องที่ชนบทห่างไกลมักจะไม
ค่อยเดินทางไปซื้อหาสินค้าและบริการ ณ ตัวจังหวัด เว้นแต่การไปซื้อสินค้าและบริการที่ตลาด
ท้องถิ่นไม่มี หรือการไปใช้บริการด้านการรักษาพยาบาล ซึ่งถ้าหากมีความล่อคล้องในการ
เดินทางทั้งการไปติดต่อราชการและการซื้อขายสินค้าบริการได้ก็จะช่วยก่อให้เกิดความสัมพันธ์
ระหว่างพื้นที่และชุมชนมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นผลดีต่อการบริหารการปกครองจังหวัด

ดังนั้น ในการพิจารณาความสะดวกด้านการเดินทางไปยังตัวจังหวัดของ
ประชาชนจึงพิจารณาถึงความเหมาะสมด้านการติดต่อกับหน่วยราชการ ณ ตัวจังหวัดและพิจารณา
ถึงความล่อคล้องกับการเดินทางของประชาชนเพื่อไปซื้อหาสินค้าและใช้บริการทั้งของรัฐและ
เอกชนในตัวจังหวัดประกอบกัน

1) พิจารณาความสะดวกด้านการเดินทางไปติดต่อราชการ

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอชานุมาน อำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร มีความจำเป็นในฐานะผู้อยู่ภายใต้การปกครองที่จะต้องเดินทางไปติดต่อกับหน่วยราชการที่ตัวจังหวัด ซึ่งเป็นศูนย์กลางการบริหารการปกครองของจังหวัดตามที่กฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการกำหนดไว้ ที่สำคัญ ได้แก่

1. การเดินทางไปติดต่อเรื่องเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เช่น การซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ หรือจำนองที่ดินมีโฉนด ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด
2. การเดินทางไปติดต่อเกี่ยวกับการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วน บริษัท การจดทะเบียนธุรกิจของคนต่างด้าว การขออนุญาตประกอบการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง และการขออนุญาตประกอบการค้าข้าว ณ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด
3. การเดินทางไปติดต่อเกี่ยวกับการขออนุญาตประกอบการขนส่ง ขออนุญาตขับรถบรรทุก หรือรับส่งผู้โดยสาร ณ สำนักงานขนส่งจังหวัด
4. การเดินทางไปติดต่อเกี่ยวกับการขอใบขับขี่รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ณ กองกำกับการตำรวจจราจรจังหวัด
5. การเดินทางไปติดต่อเกี่ยวกับการขออนุญาตประกอบการอุตสาหกรรม ณ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด
6. การเดินทางไปติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากสำนักงานประชา -
สังเคราะห์จังหวัด
7. การเดินทางไปติดต่อเกี่ยวกับคดีความที่ศาลจังหวัดและอัยการ
จังหวัด

การเดินทางดังกล่าวเป็นไปในลักษณะของสภาพบังคับที่ไม่อาจเลือกเดินทางไปติดต่อยังตัวจังหวัดอื่นได้ แม้ว่าการเดินทางเข้าไปยังตัวจังหวัดที่ตนอยู่ในเขตการปกครองจะต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายมากกว่าการเดินทางเข้าไปติดต่อกับตัวจังหวัดอื่นก็ตาม

จากการศึกษา ปรากฏว่า ประชาชนในเขตอำเภอชานุมาน อำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ส่วนใหญ่เดินทางไปติดต่อกับหน่วยราชการที่ตัวจังหวัด โดยอาศัยรถยนต์โดยสารประจำทางเป็นหลัก เช่นเดียวกับข้าราชการ

ก. ประชาชนจากอำเภอขานุมาน เดินทางไปติดต่อราชการยังตัว
จังหวัดอุบลราชธานีได้ โดยใช้เวลาในการเดินทางโดยรถยนต์โดยสารประจำทางประมาณ
เที่ยวละ 3 ชั่วโมง ซึ่งถ้าหากเข้าไปติดต่อราชการบางอย่างที่ต้องใช้เวลามาก เช่น ล้างโรงงาน
ที่ดินจังหวัดก็อาจทำให้ไม่สามารถเดินทางกลับอำเภอขานุมานได้ทันภายในวันเดียว การเดินทาง
ดังกล่าวจะต้องเสียค่ารถโดยสารประจำทางเที่ยวละ 36 บาท เมื่อรวมทั้งการเดินทางไปและ
กลับจะต้องเสียค่าใช้จ่ายถึง 72 บาท เป็นอย่างต่ำ แต่ถ้าอำเภอขานุมานอยู่ในเขตการปกครอง
ของจังหวัดมุกดาหาร ประชาชนก็สามารถเข้าไปติดต่อกับส่วนราชการ ณ ตัวจังหวัดมุกดาหาร
ได้สะดวกประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เนื่องจากประชาชนสามารถเดินทาง
จากอำเภอขานุมานไปยังจังหวัดมุกดาหาร โดยใช้เวลาเพียงเที่ยวละประมาณ 45 นาที และ
เสียค่าโดยสารเที่ยวละ 15 บาท หรืออาจเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์ของตนเองได้ด้วย

ข. ประชาชนจากอำเภอเสนางคนนิคม เดินทางไปติดต่อราชการยังตัว
จังหวัดอุบลราชธานีได้ โดยใช้เวลาในการโดยสารรถประจำทาง โดยใช้เวลาประมาณเที่ยวละ
1 ชั่วโมงครึ่ง สามารถติดต่อราชการและเดินทางกลับได้ค่อนข้างสะดวกภายในวันเดียว เสีย
ค่ารถโดยสารเที่ยวละ 25 บาท รวมไปและกลับ 50 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับอำเภอขานุมาน
แล้ว สักว่าสะดวกและประหยัดกว่า แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการเดินทางไปยังจังหวัดมุกดาหารแล้ว
การเดินทางไปจังหวัดมุกดาหารจะสะดวกและประหยัดกว่าเล็กน้อย เนื่องจากใช้เวลาเที่ยวละ
1 ชั่วโมง 10 นาที และเสียค่าโดยสารเที่ยวละ 20 บาท

ค. ประชาชนจากอำเภอเลิงนกทา เดินทางไปติดต่อราชการยังตัว
จังหวัดยโสธรได้ โดยใช้เวลาในการเดินทางเที่ยวละประมาณ 1 ชั่วโมง สามารถติดต่อราชการ
และเดินทางกลับได้ภายในวันเดียว เสียค่าโดยสารเที่ยวละ 16 บาท รวมไปและกลับ 32 บาท
เมื่อเปรียบเทียบกับการเดินทางไปยังตัวจังหวัดมุกดาหารแล้ว การเดินทางจากอำเภอเลิงนกทา
ไปยังตัวจังหวัดมุกดาหารทำได้สะดวกและประหยัดกว่าทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย เนื่องจากใช้เวลา
เพียงประมาณ 45 นาที และเสียค่ารถโดยสารประจำทางเพียง 11 บาท

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงความสะดวกในการที่ประชาชนจากอำเภอทั้ง 3
จะเข้าไปติดต่อกับส่วนราชการที่ตัวจังหวัดเดิม เปรียบเทียบกับตัวจังหวัดมุกดาหารแล้ว จะเห็น
ได้ว่า ทั้ง 3 อำเภอมีความสะดวกในการเดินทางไปติดต่อกับตัวจังหวัดมุกดาหารมากกว่า แต่
อำเภอขานุมานมีความเหมาะสมมากที่สุด

2) พิจารณาความสอดคล้องในการเดินทางไปซื้อสินค้าและบริการ

ประชาชนในเขตอำเภอขานุมาน อำเภอเสนางคณิศร จังหวัด

อุบลราชธานี และอำเภอเสนางคณิศร จังหวัดยโสธร มีความจำเป็นที่จะต้องเดินทางไปซื้อสินค้าและใช้บริการต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน เช่น บริการด้านการศึกษา และการรักษาพยาบาลระดับจังหวัดที่ตัวจังหวัดหรือชุมชนเมืองขนาดใหญ่ได้โดยอิสระตามความพอใจ ประกอบกับความสามารถทางเศรษฐกิจ ความสะดวกในการเดินทาง ฯลฯ ซึ่งถ้าการเดินทางดังกล่าวสอดคล้องกับการเดินทางไปติดต่อกับส่วนราชการที่ตัวจังหวัดของประชาชนด้วยแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการประหยัดและก่อให้เกิดความผูกพันกับตัวจังหวัดมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ประชาชน ปรากฏว่า ประชาชนในเขตอำเภอขานุมาน อำเภอเสนางคณิศร และอำเภอเสนางคณิศร เดินทางไปใช้บริการในด้านการซื้อหาสินค้าอุปโภคบริโภค และบริการของรัฐและเอกชนแตกต่างกัน ดังนี้ (ดูภาคผนวกที่ ค)

ก. ประชาชนในอำเภอขานุมานไปซื้อสินค้าที่จังหวัดมุกดาหารถึงประมาณร้อยละ 75 ไปซื้อสินค้าที่อำเภออำนาจเจริญร้อยละ 25 และไปใช้บริการ ณ โรงพยาบาลมุกดาหารร้อยละ 80

ข. ประชาชนในอำเภอเสนางคณิศรไปซื้อสินค้าที่อำเภออำนาจเจริญถึงร้อยละ 100 และไปใช้บริการ ณ โรงพยาบาลที่ตัวจังหวัดอุบลราชธานี ร้อยละ 90 และโรงพยาบาลอำนาจเจริญ ร้อยละ 10

ค. ประชาชนในอำเภอเสนางคณิศรไปซื้อสินค้าที่ตัวจังหวัดอุบลราชธานีถึงร้อยละ 70 ถึงร้อยละ 30 ไปซื้อสินค้าที่จังหวัดยโสธร ด้านการรักษาพยาบาล ประชาชนไปใช้บริการที่โรงพยาบาลจังหวัดมุกดาหาร ร้อยละ 70 โรงพยาบาลจังหวัดอุบลราชธานี ร้อยละ 20 และโรงพยาบาลจังหวัดยโสธรเพียงร้อยละ 10

จากลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ประชาชนในอำเภอขานุมานมีความสัมพันธ์กับตัวจังหวัดมุกดาหารมากที่สุด ทั้งทางด้านการซื้อหาสินค้าและการรับบริการทางด้านการรักษาพยาบาล รองลงไป ได้แก่ ประชาชนในอำเภอเสนางคณิศร และอำเภอเสนางคณิศร ตามลำดับ

ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างการเดินทางไปติดต่อราชการกับการเดินทางไปติดต่อซื้อสินค้าและใช้บริการ ก็จะปรากฏว่า ประชาชนชาวอำเภอขานุมานมีการเดินทางไปยังตัวจังหวัดมุกดาหารสอดคล้องกันทั้ง 2 ด้านมากที่สุด

โดยสรุปแล้ว อำเภอที่มีความเหมาะสมสำหรับการเดินทางไปยังตัวจังหวัดมุกดาหารมากที่สุดก็คืออำเภอขานุมาน

6.2.4 การพิจารณาความเหมาะสมจากความคิดเห็นของประชาชนและข้าราชการในท้องที่

ความคิดเห็นของประชาชนและข้าราชการในพื้นที่อำเภอขานุมาน อำเภอเสนางคณิศม และอำเภอเลิงนกทา ได้มาจากการเข้าไปสัมภาษณ์ประชาชนและข้าราชการในท้องที่ เป็นการสัมภาษณ์เพื่อฟังความคิดเห็นของประชาชน และข้าราชการว่ามีความเห็นด้วยหรือไม่ที่จะให้อำเภอเหล่านี้รวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งจากการสัมภาษณ์ปรากฏว่า

ก. ความคิดเห็นของประชาชน

1. จากการสัมภาษณ์ประชาชนในเขตอำเภอขานุมาน เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2528 พบว่า ผู้รับการสัมภาษณ์ร้อยละ 95 มีความเห็นว่า อำเภอขานุมานสมควรที่จะเข้าร่วมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหาร เพราะอำเภอขานุมานอยู่ใกล้ตัวจังหวัดสามารถเดินทางติดต่อกับตัวจังหวัดได้สะดวก ขณะที่ยังร้อยละ 5 ไม่เห็นด้วย และเสนอสมควรที่จะขึ้นกับอำเภออำนาจเจริญ หากมีการจัดตั้งจังหวัดอำนาจเจริญขึ้น

2. จากการสัมภาษณ์ประชาชนในเขตอำเภอเสนางคณิศม เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2528 พบว่า ผู้รับการสัมภาษณ์ทั้งหมดมีความเห็นว่า อำเภอเสนางคณิศมไม่สมควรที่จะรวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหาร เพราะต้องการจะขึ้นกับอำเภออำนาจเจริญ หากจะมีการจัดตั้งจังหวัดอำนาจเจริญขึ้น เนื่องจากอำเภอเสนางคณิศมอยู่ห่างจากอำเภออำนาจเจริญเพียง 24 กิโลเมตร สามารถเดินทางติดต่อกันได้สะดวก อย่างไรก็ตาม หากยังไม่มีการจัดตั้งจังหวัดอำนาจเจริญก็ยังคงพอใจที่จะขึ้นกับจังหวัดอุบลราชธานีมากกว่า

3. จากการสัมภาษณ์ประชาชนในเขตอำเภอเลิงนกทา เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2528 พบว่า ผู้รับการสัมภาษณ์ร้อยละ 50 มีความเห็นว่า อำเภอเลิงนกทาสมควรที่จะรวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหาร เนื่องจากมีความสะดวกในการเดินทางติดต่อกับ

ตัวจังหวัด แต่อีกร้อยละ 50 มีความเห็นว่า ไม่สมควรจะรวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหาร เพราะรวมอยู่กับจังหวัดเดิม คือ บัลลัทธิก็สามารถเดินทางไปติดต่อกับตัวจังหวัดได้สะดวกไม่ต่างจากการไปยังจังหวัดมุกดาหาร

ข. ความคิดเห็นของข้าราชการ

1. จากการสัมภาษณ์ข้าราชการระดับหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอที่ปฏิบัติราชการประจำอยู่ในอำเภอขานูมาน เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2528 ปรากฏว่า มีข้าราชการที่เห็นด้วยที่จะให้อำเภอขานูมานรวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหารทุกคน โดยให้เหตุผลว่าสามารถเข้าไปติดต่อกับราชการที่ตัวจังหวัดได้โดยสะดวก

2. จากการสัมภาษณ์นายอำเภอและข้าราชการระดับหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอเสนางคณิศร เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2528 ปรากฏว่า ข้าราชการร้อยละ 60 ไม่เห็นด้วยที่จะให้รวมอำเภอเสนางคณิศรเข้ากับจังหวัดมุกดาหารโดยให้เหตุผลว่า การเดินทางไปติดต่อกับราชการที่ตัวจังหวัดอุบลราชธานีสะดวกอยู่แล้ว และอยากให้อยู่กับจังหวัดอำนาจเจริญมากกว่าถ้าจะมีการจัดตั้งจังหวัดขึ้น

3. จากการสัมภาษณ์ข้าราชการระดับหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอเสนางคณิศร เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2528 ปรากฏว่า มีข้าราชการที่เห็นด้วยในการที่จะให้อำเภอเสนางคณิศรรวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหารร้อยละ 57.1 ในขณะที่ร้อยละ 42.9 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากการเดินทางติดต่อกับจังหวัดมุกดาหารและบัลลัทธิไม่แตกต่างกันมากนัก

จากความคิดเห็นของประชาชนและข้าราชการทั้ง 3 อำเภอ ปรากฏว่า ประชาชนและข้าราชการในเขตอำเภอขานูมาน มีความเห็นสอดคล้องกันที่จะให้รวมอำเภอขานูมานเข้ากับจังหวัดมุกดาหารมากที่สุด รองลงไป ได้แก่ อำเภอเสนางคณิศร ส่วนอำเภอเสนางคณิศรนั้น ประชาชนไม่เห็นด้วยทั้งหมด ขณะที่ประชาชนเห็นด้วยเพียงร้อยละ 40

ดังนั้นเมื่อพิจารณาเฉพาะด้านความคิดเห็นของประชาชนและข้าราชการอำเภอขานูมานจะเป็นอำเภอที่มีความเหมาะสมสมควรจะรวมในเขตจังหวัดมุกดาหารมากที่สุด

ตารางที่ 6.2 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับที่ 2 ว่าอำเภอใดมีความเหมาะสม
จะรวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหาร

อำเภอ	ความเหมาะสมในการจะรวมอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหาร			สรุปผล
	ด้านการบริหาร การปกครอง	การเดินทางไปยังตัว จังหวัดของประชาชน	ความเห็นของประชาชน และข้าราชการ	
ขานุมาน	X	X	X	X
เสนางคณิศม	X			
เลิงนกทา	X	X		

สรุป จากการวิเคราะห์ความเหมาะสมว่าจะมีพื้นที่อำเภอใดในจำนวน 3 อำเภอ
คือ อำเภอขานุมาน อำเภอเสนางคณิศม จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอเลิงนกทา
จังหวัดยโสธร ที่มีความเหมาะสมในการที่จะรวมเข้าอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัด
มุกดาหารแล้ว ปรากฏว่า อำเภอขานุมานมีความเหมาะสมมากที่สุด ทั้งทางด้านสภาพภูมิศาสตร์
การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอและตัวจังหวัดอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารราชการ
ในพื้นที่ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและข้าราชการในอำเภอขานุมาน และมีความ
สอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนและข้าราชการอำเภอขานุมานที่ต้องการให้รวมอำเภอ
ขานุมานเข้ากับจังหวัดมุกดาหารมากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับจังหวัดอุบลราชธานีในปัจจุบัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาความเหมาะสมของขอบเขตจังหวัด : กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร.

แผนที่แสดง : ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชุมชน

← รัศมีการให้บริการสาธารณสุข

ที่มา : ข้อมูลของประชาชน

มาตราส่วน
1:2,000,000

แผนที่ 6.6

อุดรธานี

ขอนแก่น

มหาสารคาม

สุรินทร์

ศรีสะเกษ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กัมพูชาประชาธิปไตย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาความเหมาะสมของขอบเขตจังหวัด : กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร.

แผนที่แสดง : ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนทางการค้า

มาตราส่วน
1: 2,000,000

แผนที่ 6.7

ศูนย์วิทยทรัพยากร รัศมีการให้บริการ

ที่มา : สัมภาษณ์ประชาชน

